Poštnina plačana v gotovini. Cena 20.— lir Spediz. in abb. post. I. gr.

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ulica Machiavelli 22-II. - tel. 62-75 Uprava: Trst, ulica S. Anastasio 1-c - tel. 30-39 — Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzutta 18 — CENA: posamezna številka L 20. — Naročnina: mesečno L 85, letno L 1.020. — Za inozemstvo: mesečno L 150, letno L 1.800. — Poštni čekovni računi: Trst štev. 11-7223, Gorica štev. 9-18127

Leto IV. - Štev. 34 Trst - Gorica 25. avgusta 1950 Izhaja vsak petek

Goriški primer

Če hočemo biti iskreni, moramo pač priznati, da zaslužijo goriški prizori iz nedelje 13. avgusta brez dvoma globljo pažnjo. Ne sicer morda zaradi tega, ker poskuša »Giornale di Trieste« s svojo običajno prazno bahatostjo, da bi te prizore prikazal kot nekak italijanski uspeh in moralni poraz Jugoslavije, ampak zato, ker je potrebno, da to nepravilno pojmovanje in tolmačenje privedemo do pravilne mere. In to je treba napraviti ne samo zaradi tega, ker se del italijanskega javnega mišljenja razveseljuje, ampak predvsem zato, ker mnogi naši ljudje z zaskrbljenostjo zrejo na moralno razsulo, ki ga je v našem življu povzročila neumerjenost Titovega komunizma. To moralno razsulo sega že tako daleč, da bi nekateri ljudje naše krvi raje videli fašistično Italijo kot današnjo moralno in gmotno bedo komunistične vladavine.

Ni sedaj vprašanje, ali je komunizem dobra ali slaba stvar. Dejstvo je vsekakor, da je po goriških izkazih komunistično pojmovanje državnosti zadeto v živo. Tito ga je izvedel brez milosti pač zato, da bi zavrnil slučajne moskovske ugovore. V tem je gledati razlog, zakaj ga je izpeljal tako brezobzirno, brezobzirneje in neizprosneje od samih kominformističnih vlad. Nikjer namreč, niti v Čehoslovaški, niti na Madžarskem, niti v Romuniji ali Bolgariji, razlastitev kmetov ni izvršena v tolikšnem obsegu kot v Jugoslaviji. Nikjer kmetov niso s tolikšnim pritiskom in s tako trdovratno doslednostjo silili v kolhoze. Tito pač more biti odpadnik kolikor mu drago, ali on posluša Moskvo in sledi vsakemu navodilu, ki ga skozi eter prejme iz Kremlja. Kremelj mu očita, da se oslanja na nazadnjaške intelektualce in on besni kot nikdar i na kmete i na intelektualce. Moskva mu očita, da je doma dal izgraditi operativne baze za amerikansko vojsko, in glejte, kako je ravno sedaj zaskrbljen, da bi d o k a z a l, da v Jugoslaviji ni niti enega ameriškega vojaka, ni enega letala, niti sledu ameriškega orožja. Jugoslavija je miroljubna in največjo miroljubnost izkazuje ravno do Sovjetske zveze. Ona se bo vsekakor branila, ali šele tedaj, ako in kadar bo napadena. Ali dokler ne bo napadena, se bo zadržala čisto mirno in poslušna za vse pretnje in navodila Moskve. Skratka v Jugoslaviji ni ne kulakov, ne ameriške vojske.

Posledica te politike je po eni strani beda, po drugi pa vse večja nevarnost. Razlaščeni kmet, ki so mu vse odvzeli in ga strpali v kolhoz, se pa seveda ne da vpreti. Povrh vsega je prišla še slaba letina. Hrane je komaj za štiri mesece, ljudstvo pa trpi pomanjkanje vsega, česar bi potrebovalo za vsakdanjo uporabo. Obče znano je, da so bila cela področja po cele mesece na primer brez vžigalic, da široki sloji nimajo poštene obleke, da ne omenjamo šele zdravil ali zavojev za ranjence in operirane ali celo higienskih potrebščin, da ne omenjamo tkanin, papirja in slično.

Kaj čuda, ako v ljudstvu narašča odpor, ko na eni strani samo trpi najhujše pomanjkanje, po drugi pa vidi vso nesramno razvratnost vladajoče klike izrabljačev, ki se po nizkih cenah oskrbujejo iz bogatih skladišč in za katere je vsega v izobilju. Kdo bi se torej čudil, da je to nesrečno ljudstvo ogorčeno na kliko, ki ima v zakupu ves patriotizem, da čuti vso lažnjivost kričave propagande, in da izkoristi priliko za nastop kot je bil goriški. Vendar pa tak nastop za Italijane ni povod, da bi v njem zrli kak svoj uspeh. Kajti, ako vsi znaki ne varajo, nas vse čakajo še zelo resni časi. Kajti ravno moskovska gonja proti kulakom in proti prisotnosti ameriške vojske in orožja je zgovoren dokaz za ono, kar se pripravlja. Moskva je potrebovala lačno in bedno Jugoslavijo in Tito je storil svoje, da je kmeta spravil z lastne grude. Moskva je potrebovala razoroženo Jugoslavijo in Tito že javlja, da je brez orožja, da v Jugoslaviji ni ne ameriških vojakov ne ameriških letal. In on to sporoča Moskvi v času in trenotku, ko gre ravno za njegovo glavo! Ali to še ni vse. Sovjetska avijacija, ki je bila na začetku korejske vojne aktivna, je kar naenkrat zapustila vzhodno bojišče. Sedaj pa slišimo, da je Molotov iz Pekinga prinesel Mao Tse Tungovo obljubo, da bo Korejcem priskočil na pomoč, če bi se Američani drznili prestopiti 38. vzporednik. Rusija, rešena skrbi v Aziji, potrebuje svobodne roke drugod, in sicer ravno tam, kjer ima kmet ves razlog, da je nezadovoljen in kjer ni ameriškega vojaka.

Spričo tolikšne tragike, ki se nezadržno približuje vedno bolj, kolika je nesramnost, rekli bi celo zločinska nesramnost, v zadržanju tukajšnjega nacionalističnega tiska! In kolikšna je potreba, da Amerika z odprtimi očmi bdi in motri ono, kar se pripravlja, ako je zato še časa.

Kajti izguba Koreje je lahko mučna in težka zadeva, ali razen izvestne izgube na prestižu ni odločilnega pomena. Saj je pri roki kot odskočna deska še Japonska in vse se da še popraviti.

Glede Jugoslavije pa stvari stoje bistveno drugače. Tukaj je danes kakor za turških časov najobčutljivejša točka evropske celine. Z Jugoslavijo se rešujeta i Evropa i Zahod, kakor z Jugoslavijo padeta i prva i drugi. Kasno prispeti v Korejo je morda kočljivo, ni pa usodno. Prispeti prepozno na pomoč Jugoslaviji bi pomenilo za Ameriko nepopravljivo nesrečo, ki se ne bi dala več popraviti. Kajti z ohranitvijo ali s propastjo Jugoslavije je povezana usoda evropske celine in morda tudi belega plemena. Ali se Pentagon tega polno zaveda, ali pa je morda kakor že večkrat usodno gluh za klice na pomoč onih, ki so ogroženi, od tega pač zavisita naša usoda in naša bodočnost. Morda je Američanom težko priznati, da so bili v svoji darežljivosti do Italije lahkoumno razsipni, da so pa v svoji zapetosti do nas bili nevarno skopi. Vsekakor je pa skrajni čas, da se tega zavejo, kajti saj ne gre samo za nas, danes gre za usodo in za bodočnost človeštva.

Kdo bi se čudil, da se tega ne zavedajo ljudje okrog »Giornale di Trieste«? Kratkovidnost, površnost in nekritičnost političnih koncepcij nam dovolj in v obilni meri tolmačijo njihovo neskladno pisarjenje. Ali, da se ti ljudje morejo ponašati in bahavo razmetavati z izprosjačenim blagom v oni isti Gorici, v kateri, ob skrbnem molku italijanskega tiska sedi v zaporu naš dr. Avgust Sfiligoj, samo zato, ker je imel poguma boriti se za naše narodne pravice, pač samo dokazuje, kako malo čuta za moralno dostojnost imajo i sami i njihovi licemerni, »evropski« službodajalci.

Zapostavljanje tržaških Slovencev se stopnjuje

V našem tedniku smo že ponovno omenjali zapostavljanje in stopnjujočo se sovražnost, ki so ji izpostavljeni tržaški Slovenci, posebno odkar so zavezniki 20. marca leta 1948, to je pred italijanskimi državnozborskimi volitvami podali, kot zdaj vidimo, nepremišljeno izjavo o potrebi vrnitve Trsta pod italijansko vrhovnost. Od tega trenutka dalje so začeli šovinisti ponovno gledati na nas kot na brezpravno manjšino, s katero je treba ravnati tako, kot so bili vajeni v dobi med prvo in drugo svetovno vojno. Pisanje dela tržaškega in italijanskega obmejnega časopisja, med katerim se odlikuje posebno »Giornale di Trieste« in »Messaggero Veneto« (urednik slednjega, Tigoli, si je med fašistično zasedbo Ljubljane pridobil med Slovenci zelo žalosten sloves), postaja vedno bolj podobno pisanju tukajšnjih listov pred petnajstimi leti. Glavna oznaka tega pisanja je bilo prizadevanje prikazati, da Slovencev na Tržaškem prav za prav ni; v kolikor pa so, se morajo čimprej italijanizirati, ali pa morajo izginiti; da so Slovenci na splošno manjvredna rasa brez vsakršne kulture, izgodovine, ali kakršnih koli lastnosti, ki odlikujejo civilizirane narode. Pisanja šovinističnega tiska (čitaj članek De Castra o slovenskem jeziku v »Giornale di Trieste«!), ustvarja ozračje nerazpoloženja do Slovencev tudi med sicer zmernimi sosedi Italijani na Tržaškem in Goriškem.

Kako boleče je za nas to umetno ustvarjeno nerazpoloženje, ve samo oni, ki ga je občutil na lastni koži. Tujci, tudi taki, ki skušajo ostati **strogo nepristranski** do spornih vprašanj med Italijani in Slovenci, tega stanja ne morejo razumeti in upoštevajo samo oprijemljiva dejstva, samo očitne primere diskriminacije in nasilja, kot so na primer kampanja proti slovenskim šolam, poulični izgredi proti Slovencem v Gorici, aretacije in podobno.

Nepnizadet opazovalec ne more čutiti onega skritega skrbno v anonimnost zavitega pritiska, ki ga izvajajo iredentistične organizacije, kot na primer »Lega Nazionale« in vplivni posamezniki, v vseh panogah javnega življenja, posebno pa na gospodarskem polju.

Zavezniki, ki hvala Bogu še vedno upravljajo naše tržaško ozemlje, se po večini ne zavedajo, da je skoro v vsakem predlogu raznih organizacij, odborov, podrejenih organov, skrita ost, ki naj zadene v živo življenjsko silo tržaških Slovencev. Po krivdi slovenskih komunistov, ki so v letu 1945 odklonili vsako sodelovanje z zavezniki (vse druge slovenske politične skupine so bile tedaj pobite na tla), danes ni na pomembnih mestih v upravi našega mesta niti enega Slovenca. Braniti se ne moremo in tako je velika večina vesti, ki jih zavezniki potrebujejo in prejemajo, močno ali narahlo prikrojenih v korist italijanskim težnjam. Tudi volitve 1949. leta so organizirali v podrobnostih večinoma predstavniki italijanskih iredentistov, in vsakdo ve, kako lahko je neopazno vplivati na volivne izide že pri sestavljanju volivnih imenikov. Razlike od samo 10 do 15 odst. lahko v danih okoliščinah popolnoma spremenijo končno sliko! Prav tako morejo na pogled zanesljive vesti, ki vsebujejo le majhne, skrite netočnosti, usodno vplivati na bodočnost prizadetih.

Vplivu tržaških iredentističnih skupin, ki po svojih zastopnikih prišepetavajo zaveznikom, se moramo Slovenci zahvaliti med drugim:

1) Da so po nekaj poizkusih vpeljanja dvojezičnosti v prvih povojnih letih slovenski napisi izginili že s skoro vseh javnih zgradb in da nam razni nasilniki lahko brez strahu grozijo z nadaljnimi ukrepi v tej smeri.

2) Da še do danes nismo dobili svojega Narodnega doma, ki so nam ga požgali italijanski šovinisti po prvi svetovni vojni. Prav tako ne moremo dobiti tako potrebne gledališke dvorane za svoje nastope in koncerte.

3) Da Slovencem do danes še ni bila popravljena škoda, ki so jo utrpeli za časa fašističnega režima, medtem ko so pripadniki drugih narodnostnih skupin dobili to škodo v glavnem povrnjeno.

4) Da se nam do danes še ni posrečilo dobiti dovoljenja in možnosti za vzpostavitev slovenskega denarnega zavoda v Trstu, ki bi edini mogel primerno zastopati gospodarske koristi tukajšnjih Slovencev.

5) Da uporablja Zavezniška vojaška uprava fonde ERP skoraj izključno za obnovo takih gospodarskih dejavnosti, v katerih se Slovenci ne morejo samostojno udeleževati. Za slovenske ribiče, za slovenske poljedelce, za slovenske obrtnike, zaradi prišepetavanja italijanskih iredentističnih svetovalcev in raznih »strokovnjakov«, ni sredstev ERP - ECA na razpolago.

6) Da v novo zgrajene občinske stanovanjske hiše Slovenci nimajo dostopa. Nešteto je prozornih ali prosojnih izgovorov, ki Slovence izključujejo iz novih zgradb.

7) Da v javne službe na Svobodnem tržaškem ozemlju Slovencev ne sprejemajo, razen v prav redkih izjemnih primerih.

Neopazno za nedomačine, vendar žal še preveč opazno za nas, in zelo hitro, se vračajo stari časi zapostavljanja Slovencev. Vrača se čas dvojne mere, dvojnega vrednotenja državljanov. Čas gospodarjev Italijanov in hlapcev Slovencev. Zviti potomci Machiavellija so v petih letih opravili izdatno delo vplivanja na zavezniške upravnike našega mesta. Prepričali so celo vrsto sicer poštenih, toda očividno precej naivnih zavezniških uradnikov, da imajo dobre in nepristranske svetovalce. Morda jih bodo počasi prepričali, da je bilo čisto naravno, ako je imelo pred vojno 10.000 Italijanov, ki so živeli v Jugoslaviji, več šol kot 600.000 Jugoslovanov, ki so živeli v Italiji. Marsikomu je že danes samo po sebi umljivo, da veljata spet dve meri: ena za Italijane, druga za Slovence v Trstu. Verjetno se že danes nekaterim zaveznikom uradnikom zdi naravno, da organi uradov za poljedelstvo ne znajo in nočejo znati slovensko, čeprav je 95 odst. tržaških kmetovalcev Slovencev, ki se večinoma le s težavo sporazumevajo z raznimi tehničnimi strokovnjaki, svetovalci, inšpektorji itd.

Pred vojno je fašistični režim onemogočil slovenskim zdravnikom izvrševanje prakse v naših krajih. Ko je neki dobromisleči tujec vprašil italijanskega zdravnika na Občinah, ali nima težav s slovenskimi pacienti - kmeti, ki mu ne morejo razložiti simptomov svojih bolezni, mu je izobraženi doktor odgovoril: »Saj krava tudi ne more razložiti svojih simptomov veterinarju!...«

Mišljenje premnogih tržaških šovinistov se danes prav nič ne razlikuje od mišljenja tega »zdravnika«. Ponovno pribijemo, da je sedanjega težkega razpoloženja med obema glavnima skupinama tržaškega prebivalstva kriva edinole šovinistična gonja, ki se je razdivjala spet po 20. marcu 1948.

Slovenski Tržačani trpimo, toda ne molčimo; za naše trpljenje dobro vedo vsi Slovenci in ostali Jugoslovani, čeprav sami trenutno trpijo pod domačimi nasilniki. Značilno za pisma, ki jih dobivamo od prijateljev in sorodnikov preko meje je naslednje vprašanje: *»Kaj pa Angleži in Američani, ali ti mirno dopuščajo vse krivice?«* Ko čitamo taka vprašanja, se nam srce stisne in s strahom pomislimo na prihodnje poročilo, ki ga bo pisal Združenim narodom general Airey, in ki se stopnjuje iz dneva v dan od trenutka, ko je že itak šovinistična »Lega Nazionale« prešla po zadnjih volitvah izrazito v fašistične roke pripadnikov M.S.I.

ECA odobritve v preteklem tednu

Uprava za gospodarsko sodelovanje je v preteklem tednu odobrila enajstim zahodnoevropskim državam za nakupe po Marshallovem načrtu 992 tisoč dolarjev za žitarice, 807 tisoč dolarjev za petrolej, 588 tisoč za železarske proizvode, 445 tisoč dolarjev za tobak, 438 tisoč za neželezne proizvode in 409 tisoč za les, dalje še manjše zneske za razno drugo blago.

Trst je prejel prejšnji teden 177 tisoč dolarjev.

Z odobritvijo prejšnjega tedna je skupna vsota nakazil ERP za Evropo narasla na 9,,593,473.000 dol.

Dvojni obraz Kominformistične morale

Togliatti in civilizacija

Boginja „likvidacija“ na konici kominformistične piramide

Palmiro Togliatti bi gotovo postal nezvest samemu sebi, če bi ne izrabil žalostnega in vse obsodbe vrednega zločina nad svojim tovarišem, belgijskim komunističnim prvakom, Julienom Lahautom, za izpušč demagoške dialektike sebi in svoji druščini v reklamo. Pod naslovom *»Civiltá occidentale«* v dnevniku *»L'Unitá«* z dne 20. t. m. je poskušal Palmiro Togliatti naprtiti krivdo nerazsodnih atentatorjev enostavno zahodni civilizaciji.

Pri teh svojih naporih pa je gostobesednemu komunističnemu prvaku Italije spolzela nehote izpod peresa bridka resnica, ki je njega samega in njegovo dično druščino krepko oplazila po zobeh. Palmiro Togliatti je iz svoje stare zahodne miselne zapuščine, ki se je niti najgorečnejši zahodni komunisti ne morejo nikoli do čistega otresti, iztisnil redko resnico. Napisal je:

„Umoriti človeka še ne pomeni, da je grešil, niti ne dokazuje, da ne bi bil najvrednejši med ljudmi. Umor dokazuje, da vaša (zahodna!) civilizacija nima več drugačnega orožja, ki bi ji služilo, dokazuje, v kakšen prepad se zvračate!“

Če je stari gospodar v Kremlju prečital te misli, so se mu gotovo namršili klobasasti brki in mrko je zabrundal svojim opričnikom: *»Togliatti ne bo nikdar dograjen!«* Saj je stari gospodar svetovnega komunizma upravičeno razkačen, ko mu sam Togliatti očita, da se ni prav nič oziral na zapozneli Togliattijev zahodni nauk takrat, ko so v Rusiji morili in pobijali na ducate milijonov mož in žena, ki v ogromni večini niso ničesar zagrešili in jim s smrtjo gospodar gotovo ni dokazal, da ne bi bili najvrednejši. In ostali Togliattijevi tovariši na Poljskem, Češkem, Madžarskem, v Romuniji, Bolgariji in Albaniji, ali so ti »veliki tovariši« kdaj razmišljali o Togliattijevi prigodno izkopani zahodni resnici, ko so padali najboljši sinovi teh narodov samo zato, ker so odklanjali hlapčevanje komunistični strahovladi. In sam g. Palmiro Togliatti, ali se ni precej kasno spomnil zgornje resnice? 300.000 Italijanov bi bilo še pri življenju — gotovo pa polovica tega — če bi pred leti Palmiro Togliatti spoštoval nauk, ki ga je v nedeljo položil na papir in ki ima pri njem in njegovi druščini verjetno samo pogojno veljavo — kadar mu gòdi. Ali g. Palmiro, vse resnice zahodne civilizacije so večne in brezpogojne!

Ob raziskovanju vprašanja civilizacije bodo zanamci, g. Palmiro, z lahkoto ugotavljali, da pripada določena iznajdba sodobne civilizacije nesporno Aziji. Strahotna iznajdba, vredna srednjega veka, ki pa ima — kakor vsako napadalno orožje dve rezili: udarja po svojem bližnjem, pa tudi po samem iznajditelju! G. Togliattiju iznajdba ne bo neznana, imenuje se: LIKVIDACIJA. Kot veren komunist bo g. Togliatti vedel, kaj ta beseda pomeni v komunističnem slovarju. To besedo in vse, kar spada k njeni komunistični razlagi, je komunizem postavil na samo konico svoje oblastniške piramide. Ta beseda je življenjski sok mednarodnega komunizma. To je najvišji sodnik vsega komunističnega življenja in njena senca iz Kremlja ne pada samo po »reakcionarnem in vojnohujskaškem svetu«, pač pa objemlje prav ves človeški rod. Njena taktika ne izbira med mavričnimi barvami...

Vse to je g. Togliattiju še vse bolje znano, kakor nam, ki vladanja »boginje likvidacije« nikoli ne bomo priznali. Ne priznavamo, pač pa obsojamo likvidacijo Juliena Lahauta! Ravno tako pa, g. Palmiro, obsojamo množične likvidacije po vsem komunističnem svetu, kjer obratuje komunistična »boginja likvidacija« noč in dan kar po tekočem traku, včasih oblečena v sodniško togo, največkrat pa kot tihi in zahrbtni krvnik, t. j. dodatna svojska iznajdba »rdeče civilizacije«.

Dolgi prsti »boginje likvidacije« segajo celo v uradne zakonike v »domovini socializma«, v Sovjetski zvezi in po opičji navadi čistega posnemanja, tudi v podrepniške priveske. Tu so v navadi med drugim tudi taka-le načela »rdeče civilizacije«, ki so precej oddaljena od Togliattijeve prigodne resnice:

1) V Sovjetski zvezi poženejo v sibirske mrtve domove tudi ljudi, ki so jim oblastva sama priznala, da so nedolžni.

2) V Sovjetski zvezi obsojajo ljudi na prisilno delo in med bodeče žice koncentracijskih taborišč samo zato, ker so v sorodstvu z ljudmi, ki so jih obsodila sovjetska sodišča.

Glavni smoter sovjetskega prisilnega dela je iztrebitev vseh, ki s KP in njenimi poglavarji ne soglašajo. Za tako iztrebitev, g. Palmiro, zadostuje že sam sum ali anonimno pismo. Da se g. Togliatti in njegovi opričniki pri trobilih »Il Lavoratore« in »Delo« ne bodo trudili z izmikanji in obrekovanji, jim postrežemo kar z besedilom sovjetskega kazenskega zakona, ki je izšel l. 1948 in pravi v členu 58, 1 c tole: »V primeru, da član oboroženih sil pobegne v tujino po kopnem ali po zraku, bodo odrasli člani družine, ki so osumljeni, da so pripravljali ali pomagali storiti ta izdajalski zločin, oziroma opustili o tem obvestiti oblastva, ob-

(Konec na drugi strani)

Od srede do srede

16. AVGUSTA: *V VS preučujejo predlog indijskega odposlanstva glede Koreje. — V Tibetu je nastal silen potres. — Ameriške leteče trdnjave so s silovitim bombardiranjem za napad pripravljenih šestih komunističnih divizij preprečile zavzetje mesta Taegu. — Van Zeeland je sestavil novo belgijsko krščansko socialno vlado, v kateri je pa zaradi odpora levega krila stranke odstopil predsedniško mesto Pholienu, sam pa prevzel zunanje ministrstvo. — Iz Beograda javljajo, da bolgarska oblastva terorizira prebivalstvo pirinske Makedonije. — Angleška vlada ni pristala na zahtevo opozicije, da bi predčasno sklicala parlament na izredno zasedanje.*

17. AVGUSTA: *Na neuradni seji VS je jugoslovanski zastopnik Bebler izjavil, da je pripravljen podpreti indijski predlog o Koreji. — V ZDA so ustanovili urad za psihološko strategijo. — De Gaulle se pripravlja na prevzem oblasti v Franciji. — Trije poljski diplomati v ZDA so izbrali svobodo. — Grška vlada je podala ostavko. — Severnokorejci stiskajo obroč okoli Taeguja. — ZDA pripravljajo načrt za mirovno pogodbo z Japonsko. — Indonezijski prvak Soekarno napoveduje borbo za zahodno Novo Gvinejo. — Medtem ko zapira italijanska vlada antifašiste in voditelje slovenske manjšine, najavlja skorajšnjo osvoboditev vojnega zločinca Grazianija.*

18. AVGUSTA: *Ameriške čete so z naglo protiofenzivo preprečile zavzetje Taeguja in ponovno zavzele pristanišče Pohang ter mesto Kingie. — Ameriški senatorji zahtevajo od Trumana splošno mobilizacijo proti komunizmu. — Neznanec je umoril predsednika belgijske komunistične stranke Juliena Lahauta. — Angleški podtajnik v zunanjem ministrstvu je prispel v Beograd. — Nova belgijska vlada je dobila zaupnico v parlamentu. — Italijanska vlada pripravlja načrt za preprečitev dviganja cen.*

19. AVGUSTA: *Liberalec Venizelos sestavlja novo grško vlado. — Belgijski vladni predsednik Pholien je izrazil svoje obžalovanje zaradi umora predsednika KP; levičarji trdijo, da so atentat izvedli leopoldistični krogi; zaradi tega se v Belgiji vrstijo protestne stavke. — Zvezna rezervna banka ZDA je zvišala eskomptno mero od 1,5 na 1,75 odst. — Doslej je v VS edinole Jugoslavija podprla indijski predlog o Koreji. — Južnokorejske čete so se izkrcale na otoku Tongčok pri Seulu; komunistična mostišča na Naktongu se pod ameriškim pritiskom vedno bolj zožujejo; komunisti pripravljajo napad na Masan. —Angleški laburisti pripravljajo načrt svetovne medsebojne gospodarske in politične pomoči, s katero bi reševali vsa viseča vprašanja v mednarodni politiki.*

20. AVGUSTA: *ZDA pripravljajo načrt civilne uprave za Avstrijo. — Kitajski komunistični prvak Mao-Tse-Tung je povabil na uraden obisk indijskega voditelja Pandit Nehruja. — Tudi italijanski komunistični krogi se razburjajo zaradi umora predsednika belgijske KP. — Britanske pešadijske enote se žurijo, da dospejo pravočasno na Korejo; vojaške sile OZN na Koreji so zaskrbljene zaradi nenadnega prenehanja vsakega delovanja komunističnih sil.*

21. AVGUST: *Na Koreji divjajo srditi boji za Masan in Taegu. — Na mednarodnem mladinskem kongresu v Pragi je britanski zastopnik zahteval razveljavljenje sklepa o prekinitvi stikov z jugoslovansko mladino. — Jugoslavija bo povečala proizvodnjo bakra za 150 odst. — Vsi nestalni člani VS so pristali na indijski predlog o korejskem vprašanju; tudi Francija je za predlog, medtem ko izgleda, da ZDA ne bodo glasovale proti. — Venizelos je sestavil novo grško vlado. — Vršili so se letalski manevri Zahodne zveze.*

22. AVGUSTA: *Seja VS je zopet potekla v medsebojnem obtoževanju sovjetskega in ameriškega zastopnika. — V Belgiji je prišlo do novega atentata proti predsedniku sekcije KP v Tongresu. — Acheson poudarja važnost vključitve Nemčije in Japonske v Zahodno zvezo. — V Koreji se nadaljujejo ogorčene borbe pri Taegu in Masanu. — V Pragi je zopet proces proti desetim visokim železniškim uradnikom. — V Kanadi stavkajo železničarji.*

V borbo za naše ogroženo šolstvo!

Prof. Andri: „Ni važno, če vam kateri zavezniški urad kaj obljubi!“

Ceprav prinašamo na drugem mestu pomirjevalni članek glede usode klasične gimnazije v Trstu, moramo na podlagi najnovejših podatkov opozoriti našo javnost, da grozi resna nevarnost za obstoj klasične gimnazije ali realne gimnazije s slovenskim učnim jezikom v Trstu!

Dne 22. t. m. sta se javila pri šefu prosvetnega urada Zavezniške vojaške uprave prof. Andriju dr. J. Jež v zastopstvu Slovenske demokratske zveze in dr. C. Cerovac v zastopstvu Slovenske krščanske socialne zveze ter mu v imenu obeh strank izročila spomenico o potrebi ustanovitve popolne slovenske klasične gimnazije z licejem.

Ko je prof. Andri prečital spomenico, je odgovoril, da predstavlja zahteva SDZ in SKSZ velik problem. Po njegovem mnenju je bila storjena pred dvema letoma z odprtjem prvega slovenskega klasičnega razreda velika napaka: Slovenci v Trstu bi se morali odločiti ali za klasično ali pa za realno gimnazijo, ker ne potrebujemo toliko višjih srednjih šol! Na Ježeva vsestranska utemeljevanja o dejanski potrebi po slovenski klasični in realni gimnaziji v Trstu, je prof. Andri začel navajati možnost, da bo tudi v Italiji ukinjen klasični študij, nakar mu je Jež odgovoril, da imamo Slovenci po obstoječi šolski zakonodaji pravico do vseh šol, ki jih imajo Italijani, in da zato ni v korist tržaškega sožitja, če se namere o ukinitvi te ali one šole skrivajo za predčasnimi pedagoškimi poskusi. Jež je nato prosil prof. Andrija, naj se zavzame za spopolnitev slovenske klasične gimnazaje, ker bodo stvar brez dvoma podprli tudi zavezniki, ki so v preteklih dveh šolskih letih dovolili odprtje prvih dveh razredov. Na to je prof. Andri dejal, da ni važno, če nam kateri zavezniški urad kaj obljubi! *Jež ga je vprašal, kako to misli, dobil je pa odgovor, da ni važno, če nam glede šolstva kaj obljubi n. pr. finančni urad ZVU; Jež je tedaj ugotovil, da je točno, da je za šolstvo odgovoren prosvetni urad ZVU.*

Tudi glede usode dijakov, ki so po naklonjenosti bivšega šefa prosvetnega urada ZVU g. ppolk. Marshalla mogli skozi dve leti posečati slovenske klasične razrede v Trstu, ni vedel prof. Andri povedati nič kaj točnega; omejil se je na izjavo, da predstavlja vse to zanj zelo veliko vprašanje, ki ga zaenkrat ne zna rešiti.

Prof. Andri se ni hotel spustiti v razgovor o načinu in namenu odprtja prvega klasičnega razreda pred dvema letoma, češ da o tem nima pomena voditi razgovora, ker so tedaj šolska oblastva naredila veliko napako...

Prof. Andri nas je pomiril glede glasov o nameravani ukinitvi slovenskih osnovnih šol po tržaškem podeželju, kot n. pr. v Slivnem in Stivanu, ker o tem on sam ni ničesar čul.

Kočljiv je bil zopet razgovor o potrebi po ustanovitvi kmetijskih strokovnih šol po tržaški okolici. Šef prosvetnega urada ZVU noče ničesar slišati o zakonski obveznosti ustanavljanja strokovnih šol v vseh krajih, kjer so osnovne šole, da se s tem zadosti določbam o šolski obveznosti do 14. leta starosti; zavzema se pa za odpiranje tako imenovanih šestih razredov, ki jih »za poskušnjo« uvajajo baje tudi na Južnem Tirolskem. Prof. Andri pristane kvečjemu na ukinitev trgovske strokovne šole na Proseku, ker ne vidi v obstoju trgovskih strokovnih šol za nas nobene koristi, in na odprtje v istem kraju kmetijske strokovne šole, za katero na Proseku pa ni nobene potrebe! Zanikal pa je, da bi pri odklonilnem stališču glede novih strokovnih šol igrali finančni razlogi kakršno koli vlogo.

Naslednjega dne, to je 23. t. m., sta se ista zastopnika SDZ in SKSZ javila pri namestniku ravnatelja ZVU za notranje zadeve g. ppolk. Marshallu, da bi ga kot ustanovitelja prvega slovenskega klasičnega razreda v Trstu prosila za dobrohotno posredovanje za odprtje tretjega letnika.

G. ppolk. Marshall pa na žalost ni hotel sprejeti zastopnikov SDZ in SKSZ, to je obeh slovenskih demokratičnih strank na Tržaškem, češ da želi prej prejeti poročilo šefa prosvetnega urada ZVU, to je prof. Andrija, o zadevi slovenske klasične gimnazije v Trstu.

Zanima nas končno glede vsega tega tudi stališče slovenskih funkcionarjev prosvetnega urada ZVU in višje šolske uprave, odnosno bi želeli vedeti, kaj so oni ukrenili, da bi bile šolske pravice tržaških Slovencev popolnoma zaščitene!

Nova Titova morala

»New York Times« objavlja članek z naslovom »Nova Titova morala«, v katerem razpravlja o najnovejšem ponašanju jugoslovanskega leaderja.

»Maršal Tito je znova potrdil svojo neodvisnost od gospodarjev Kremlja in podal več izjav, ki so posebno zanimive v tem trenutku mednarodne krize. Po uradnem poročilu iz Beograda izjavlja Tito, da bi stopila Jugoslavija v vojno samo, če bi bila napadena, in da on sovraži napad, ker je proti vsakemu moralnemu načelu, ne glede na osebo napadalca, in da on ne odobrava širjenje komunistične revolucije z napadom. Z drugimi besedami: Tito ponavlja stare obtožbe proti Stalinu, da stremi sovjetska politika za gospodstvom nad svetom; v zvezi z vprašanjem, ki je zdaj najbolj pereče, izraža nadalje dvom o tem, če bi severnokorejska zmaga, ki jo tako hrepeneče želijo Sovjeti, lahko dovedla do neodvisnosti korejskega naroda.

Te izjave bosta nedvomno ožigosala Moskva in Kominform kot nadaljnji dokaz Titovega »izdajstva« in njegove »meščanske« morale. Resnično je v določenem smislu čudno slišati učenca marksizma in leninizma, če že ne več stalinizma, ko govori o morali, ki sta jo Marx in Lenin zaničevala, in ko obsoja načelo napada, ki ga je pred nedavnim časom še sam podpiral v Grčiji. Iz tega razloga moramo sprejeti njegove izjave *»cum grano salis«*; vendar niso povsem brez pomena, ker kažejo na osebna izkustva maršala Tita z bivšimi moskovskimi botri, in ker pomenijo nov korak v evoluciji njegove posebne vrste nacionalnega komunizma. Ako imajo te izjave kak pomen, bi iz njih sledilo, da Sovjetska zveza v primeru napadalne vojne ne more računati na jugoslovansko pomoč in da se bo Jugoslavija bojevala, če bo napadena. To ne pomeni, da bi morala biti Jugoslavija nujno na strani Zahoda; maršal Tito nasprotno jasno izjavlja, da ostane raje sam. Pa tudi »nevtralna« Jugoslavija je boljša kot sovražna Jugoslavija in zato se izplača jo zadostno podpreti, da se ji omogoči še nadalje obdržati tako stališče.

Zahod ni nikdar napovedal vojne komunizmu kot takemu, pa naj bo Stalinov ali Titov komunizem, temveč samo komunističnim zarotam; dokler se bo komunizem izogibal teh zločinskih oblik svoje dejavnosti, lahko prepustimo narodom, ki pod njim trpijo, da z njim razčistijo svoje odnošaje. Vendar pa bi nove javne izpovedbe maršala Tita o morali in odklanjanju napada bile mnogo bolj prepričljive, če bi se jim pridružil tudi jugoslovanski zastopnik v Varnostnem svetu, ki sicer ni podprl Združenih narodov pri njihovi akciji za razbitje napada in za obrambo zakona morale.«

Togliatti in civilizacija

(Nadaljevanje s prve strani)

sojeni na 5 do 10 let zapora in zaplembo vsega premoženja.«

Se nemoralnejši je naslednji člen, ki določa, da se preostali družinski člani »izdajalca« — torej tisti, ki njegovega »zločina« niso pripravili in o njem sploh ničesar ne vedo — in taki, ki z njim živijo v skupnem gospodinjstvu ali so od njega odvisni v času »zločina«, kaznujejo na odvzem volivne pravice in izgon v Sibirijo za 5 let.

Po tej »rdeči civilizaciji«, h kateri poskuša g. Togliatti vkleniti množice zahodnih nepoučenih in nalaganih delavcev, obsoja boljševiška justica popolnoma nedolžne ljudi na prisilna dela v koncentracijskih taboriščih, kar pomeni 15 milijonov človeških življenj, ki danes gnijejo in umirajo v Sibiriji in v puščavi Karagonda. Tako rešuje »domovina socializma« vprašanje brezposelnosti in temu faraonskemu suženjstvu pravijo peklenski ciniki v Kremlju »prevzgoja«; mi in zahodna civilizacija pravimo temu, g. Togliatti, kominformistična civilizacija! Niso zastonj brskali po Egiptu in Mezopotaniji razni sovjetski sociologi, kakor n. pr. M. Iljin, in ugotavljali, da v teh krajih še sedaj namakajo polja po kanalih in bazenih, ki so jih izkopali sužnji za časa faraonov. V svoji gorečnosti za faraonsko suženjstvo je M. Iljin napisal: »Menda ni na svetu bolj znamenitega spomenika trdovratnemu in težavnemu delu neštetih človeških rodov, kakor so stara namakalna omrežja!« Faraoni so torej vzorniki boljševiške socializacije.

Sadovi vzhodne civilizacije pa so otipljivi tudi na korejskih bojiščih. Kako se borijo komunisti na Koreji? je spraševal kominformistični opričnik v *»L'Unità«* in sam sebi je odgovarjal: S turškim fanatizmom! Res je. Zopet je enkrat spolzela na dan tako redka resnica v kominformističnem tisku. Ropanje otrok po baltskih državah in po Grčiji je obrodilo uspeh. Turška janičarska »vzgoja« se je obnesla 100 odst. Dodali so ji še sodobne boljševiške spopolnitve, in garda rdečih janičarjev je popolna. Mladini posveča kominformizem vso pažnjo — in ve tudi zakaj. Le poslušajte, rdeči mladci, kakšno bodočnost vam pripravlja rdeča civilizacija!

Ko prihrumijo nad bojišča ameriški bombniki, naženejo rdeči janičarji civilno prebivalstvo, posebno pa otroke na ulice korejskih mest in vasi, sami pa se poskrijejo v bednih kočah. Naj streljajo Američani na otroke... Pri naskokih na zavezniške postojanke, nažene boljševiška policija korejske šolarje z ročnimi bombami v prvo črto in ko se zavezniška obramba znebi izstrelkov, udarijo šele rdeči janičarji. Kominformistična civilizacija, h kateri g. Togliatti obrača italijansko mladino...

Premerite, g. Togliatti, po vsem tem tisti prepad, v katerega ste se sami zvrnili, pa Vam ne bo težko spoznati, da globljih prepadov ni na našem planetu.

Volkovi so slabi zagovorniki vegetarijanstva!

Vesti s Tržaškega

Za popolno slovensko klasično gimnazijo

V svoji zadnji številki smo na kratko prikazali potrebo po spopolnitvi slovenske klasične gimnazije v Trstu.

Naša javnost, ki je zaradi upravičenih razlogov na slovensko šolstvo nadvse pozorna, je nemirna, ker čuje zopet govorice, da bo treba z moledovanjem doseči odprtje tretjega razreda naše klasične gimnazije, prav za prav prvega razreda liceja.

Svetujemo tržaškim Slovencem, naj bodo mirni, ker ni nobenega povoda za razburjanje! Nemogoče je, da ne bi zavezniška šolska oblastva, ki so v šolskem letu 1948/49 odprla za poskušnjo prvi slovenski klasični razred in v šolskem letu 1949/50 pristala na odprtje drugega razreda, odredila v teku bodočega šolskega leta odprtja tretjega razreda.

Oba doslej ustanovljena razreda sta bila zaenkrat iz razlogov umestnosti in štednje dodeljena kot paralelki slovenski realni gimnaziji v Trstu; klasična gimnazija naj bi se po namenu zavezniških šolskih oblastev osamosvojila najkasneje do njene razredne spopolnitve.

V letošnjem šolskem letu je posečalo prvi razred klasične gimnazije 20 dijakov, drugega pa 14, skupno torej v obeh razredih 34 dijakov.

Po veljavni šolski zakonodaji morajo dijaki klasične gimnazije ob koncu drugega letnika napraviti poseben izpit, tako imenovano malo klasično maturo za sprejem v prvi razred liceja. Ker letos v Trstu še nismo imeli liceja, so morali dijaki drugega razreda klasične gimnazije opraviti sprejemni izpit na liceju v Gorici, to se pravi v inozemstvu! Da je to povzročilo precej negodovanja v naši javnosti, prizadetim staršem velike stroške, naši šolski mladini pa precej težav, nam ni treba še enkrat omenjati! Kljub dejstvu, da so polagali naši dijaki izpit kot »privatisti« (!) pred popolnoma novo izpraševalno komisijo, v drugem in tujem šolskem okolju, so bili izidi prav dobri. Prihodnje šolsko leto pa bodo sprejemni izpiti za licej že v Trstu in konec bo nevšečnosti, ki so jim bili izpostavljeni letos dijaki drugega razreda klasične gimnazije.

Zato smo prepričani, da bo Zavezniška vojaška uprava izdala v kratkem zakon, ki bo ustanavljal v Trstu klasično gimnazijo z licejem s slovenskim učnim jezikom.

Potreba po takem zavodu je dovolj utemeljena z ugotovitvijo, da abiturient, ki nima klasičnega relostnega izpita, ne more se vpisati ne na pravno in ne na filozofsko fakulteto; zato je bil tržaškim Slovencem do odprtja klasične gimnazije v Trstu zaprt dohod v pravni in profesorski poklic!

Filmski prosvetni večer SPM na Repentabru

SPM ponovi v soboto dne 26. t. m. ob 20. uri filmski prosvetni večer na Repentabru za člane dijaške kolonije Slovenskega dobrodelnega društva iz Trsta.

Vabljeni tudi domačini!

Razgovori na meji pri Fernetičih

V nedeljo 20. avgusta so bili dovoljeni razgovori znancev in sorodnikov tudi na meji med Jugoslavijo in Trstom pri Fernetičih na cesti v Sežano.

Ob tej priliki so opazili, da je bilo obmejno vojaštvo zamenjano z narodno milico.

Jugoslovanska oblastva so z novim postopkom preprečila naval na obmejnem bloku: dovoljenja za razgovore so namreč izdajala v Sežani in tako omogočila urejen dotok na mejo. V teku dneva je prišlo na blok pri Fernetičih 95 oseb iz jugoslovanskega obmejnega pasu. Pravijo, da je ostalo v Sežani še veliko število oseb, ki niso dobile potrebnega dovoljenja za razgovor. Osebam iz Trsta so na podlagi običajne osebne izkaznice dovolili prestop na jugoslovansko stran za čas trajanja razgovora.

V teku razgovorov ni prišlo do najmanjšega incidenta.

Uvoz plem. goveje živine

Področno kmetijsko nadzorništvo bo z vsoto, ki jo je dala na razpolago Zavezniška vojaška uprava, tudi to jesen nudilo denarno pomoč za nakup plemenske goveje živine sivorjave vrste. Višino prispevka, ki bo znašal največ 40 odst., bo določila nakupovalna komisija, ki bo pri določevanju prispevka upoštevala živinorejsko vrednost živali.

Govedo bodo dobili samo tisti živinorejci, ki se bodo obvezali, da bodo redili kupljeno plemensko živino čim daljšo dobo in gojili vsa teleta (samice), ki se bodo rodila in morebiti tudi bikca, ki ga bo spoznalo Kmetijsko nadzorništvo sposobnega za pleme.

Povprečna srednja cena *franco* **Trst (nevštevši podporo ZVU)**, bo približno srednja cena na našem trgu. Na ta način bodo prišli rejci do prvovrstne plemenske živine, ki jih bo stala kot stane pri nas srednje govedo.

Tisti, ki si želijo nabaviti eno izmed omenjenih glav goveje živine, se morajo najkasneje do 10. septembra t. l. prijaviti pri Tehničnem oddelku Področnega kmetijskega nadzorništva, ulica Ghega št. 6/I., tel. 86-73 in položiti 150.000 lir. Morebitna razlika (več ali manj) za kupljeno govedo bo poračunana takoj, čim bo dobilo nadzorništvo dokončni obračun.

Ker pa je vsota, ki jo je stavila na razpolago ZVU, omejena, bodo prijave upoštevane po vrstnem redu, dokler ne bo nakazana vsota izčrpana. Prednost bodo imeli tisti živinorejci, ki do zdaj še niso kupili uvožene živine in ki bivajo v tistih krajih področja, kjer se posveča živinoreji posebna pozornost.

Živinorejci se bodo lahko udeležili nakupa skupaj z nakupovalno komisijo. V ta namen morajo ob prijavi položiti 3.000 lir za potne stroške.

Predsednik svetovne banke namerava obiskati Jugoslavijo

Eugene R. Black, predsednik Mednarodne banke za obnovo in razvoj, je izjavil časnikarjem, da se bo udeležil letnega zborovanja svetov guvernerjev banke in Mednarodnega denarnega sklada v Parizu, ki bo od 6. do 14. septembra, in da namerava nato obiskati Jugoslavijo.

Black je odklonil odgovor na vprašanje, če je obisk v zvezi s prošnjo Jugoslavije za industrijsko posojilo 25 milijonov dolarjev, ki jo zdaj banka preučuje. Omenil je, da nameravajo drugi člani vodstva banke po zborovanju obiskati razne evropske države, tako bo podpredsednik Robert L. Garner obiskal skandinavske države.

Velik uspeh čikaškega velesejma

Vodilni evropski predstavniki, ki so se udeležili prvega ameriškega mednarodnega velesejma, so prepričani, da bo imelo čikaško mesto čez eno ali dve leti največji velesejem na svetu. Dejali so, da Amerika potrebuje in želi evropsko blago in zato se bodo prihodnje leto vrnili na velesejem ter razstavili še boljše blago na večjem prostoru.

Načelnik turške delegacije Nail Artuner je dejal, da je 17 turških razstavljalcev dobilo že znatno število naročil ter navezalo tesne stike z ameriškimi kupci.

Nekatere švicarske tvrdke imajo že napis »razprodano«.

Anglija je poslala 1110 razstavljalcev, ki so prodali že veliko blaga v vrednosti nad dva milijona dolarjev.

Zelo velik uspeh imajo nemške tvrdke, ki so sklenile kupčije v vrednosti 80.000 dolarjev.

Avstrijci so prodali že nad 100.000 cigaret in veliko količino piva.

Edina komunistična država, ki se je udeležila velesejma, je Jugoslavija. Kupci in obiskovalci v splošno zelo ugodno govorijo o jugoslovanskem paviljonu.

Nova prisega vojske na Poljskem

Poljski sejm (parlament) je 18. julija odobril besedilo nove prisege za poljsko vojsko. Besedilo se glasi: »Prisegam, da bom neomajno branil svobodo, neodvisnost in meje ljudske Poljske proti napadom imperializma; da bom v primeru potrebe žrtvoval življenje v odločni borbi za obrambo svoje domovine do popolne zmage nad sovražnikom, da bom odločno čuval mir ob strani sovjetske vojske in drugih zaveznikih vojsk, in da se bom v primeru napada v bratski zvezi z njimi boril za sveto stvar neodvisnosti, svobode in sreče ljudstva.«

General Smith imenovan za ravnatelja amer. obveščevalne službe

Predsednik Truman je imenoval generala Walterja Bedella Smitha za ravnatelja ameriške osrednje obveščevalne službe, ki bo uskladila vse obveščevalno delo vlade Združenih držav. General Smith bo prevzel svoje novo mesto konec septembra, njegovo imenovanje mora potrditi senat.

General Smith je bil prej ameriški veleposlanik v Moskvi, med drugo svetovno vojno pa načelnik glavnega stana generala Eisenhowerja.

Namestnik ravnatelja obveščevalne službe bo W. H. Jackson, newyorški bančnik.

General Smith bo nasledil admirala R. H. Hillenkoetterja, ki bo prevzel poveljstvo divizije križark.

Ameriški tisk o indijskem predlogu za rešitev korejskega vprašanja

Ameriški tisk še nadalje razpravlja o predlogu indijskega zastopnika v Varnostnem svetu, po katerem naj preuči korejsko vprašanje odbor šestih nestalnih članov sveta. Časopisni komentarji se v splošnem strinjajo v tem, da zasluži predlog vso pozornost. Kljub temu, da ameriški tisk sprejema predlog ugodno, pa postavlja važen pridržek: vsak predlog odbora šestih mora temeljiti na ustavitvi sovražnosti in na umiku severnokorejskih napadalcev za 38. vzporednik, kot je to odločil Varnostni svet 25. junija.

»Washington Star« pripominja še, da bi začasna odstopitev korejskega vprašanja predloženemu odboru šestih imela to korist, da bi ta odbor lahko delal brez obstrukcijske prisotnosti sovjetskega zastopnika. Res bi poleg drugih treh stalnih članic Varnostnega sveta bile izključene tudi Združene države; ker pa je stališče Združenih držav jasno in trdno v skladu z mednarodnim pravom in mednarodno moralo, ne obstoja glede tega nobena nevarnost.

Novo izvoljeni predsednik Lege Nazionale v ostavki

Od 196.000 članov tržaške Lege Nazionale se je udeležilo zadnjih društvenih volitev baje 4.000 članov. Navajamo število 4.000, čeprav je v poročilu, ki ga je o volitvah priobčil »Giornale di Trieste«, navedeno, da je iz uradnega zapisnika o volitvah razvidno, da se je volitev udeležilo 400 članov; število volivcev je bilo nato uradno zvišano od 400 na 4.000, češ da je prvotni podatek nastal po pomoti.

Prva nesreča, željena ali neželjena, tega zaenkrat ne vemo, se je zgodila Legi Nazionali s tem, da so se vrinili v njeno vodstvo skrajneži iz tukajšnjega novofašističnega gibanja M.S.I.

Druga nesreča, ta pa neželjena, je nastala s tem, da se je tržaška Ljudska univerza izjavila za odcepitev od »Lege Nazionale«. Prav za prav izgleda, da so Ljudsko univerzo precej samovoljno nekateri nadebudni narodni voditelji vključili v Lego Nazionale, ne da bi se ozirali na mišljenje članov Ljudske univerze. Odposlanec Ljudske univerze je zato izjavil na Leginem občnem zboru, da je Ljudska univerza samostojno pravno telo, ki želi živeti tudi v bodoče samostojno življenje.

Tretja nesreča, ta pa zares nepričakovana, se je zgodila šele nekaj tednov po koncu občnega zbora. Kakor je znano, je bil za Sz »mbathelijevega naslednika v Leginem vodstvu izvoljen dr. C. Rangan. Pred par dnevi pa je »Giornale di Trieste« objavil Ranganovo pismo novoizvoljenemu Leginemu vodstvu, s katerim javlja, da ne sprejme izvolitve, ker je zaradi službenih dolžnosti stalno odsoten iz Trsta.

Tako bo moral izredni občni zbor Lege Nazionale, ki bo v kratkem sklican, izvoliti novega predsednika.

Potrošnja tobaka

Leta 1949 je potrošnja tobaka dosegla v Trstu 418.639 kg; od tega: 377.070 kg cigaret, 12.242 kg njuhalnega tobaka, 10.093 kg tobaka za cigarete, 11.591 kg tobaka za pipo, 7.044 kg cigar in 599 kg malih cigar.

Letos je potrošnja narasla. Medtem ko je znašal lani mesečni povpreček potrošnje 31.420 kg, je isti povpreček v prvem letošnjem polletju znašal 36.200 kg.

Tržačani radi kadijo cigarete domačega in tujega izdelka. Italijanske cigarete niso priljubljene, ker jih pokadijo samo 27 - 28 odstotkov.

Računajo, da potrosijo Tržačani letno okoli 3 milijarde lir za kajenje: posameznik potrosi za to povprečno na mesec 2.000 lir.

Gradnja šole v Gročani

Urad za javne naprave pri ZVU je oddal podjetju Antonio Fonti dela za gradnjo nove osnovne šole v Gročani (občina Dolina) za znesek 10,262.699 lir.

V naprej zgrajene stalne hiše

Pred dnevi so ravnatelj finančnega in gospodarskega oddelka g. Wesley C. Haroldson, načelnik oddelka za proizvodnjo g. B. M. Smith in major W. C. Whyment od industrijskega oddelka ZVU obiskali prvo v naprej zgrajeno stalno hišo, ki so jo postavili na anglo-ameriškem področju Svobodnega trž. ozemlja.

Hiša, ki so jo zgradili na Občinah, je izdelek domačega podjetja »Legnotecnica«. Hiša obstoja iz štirih stanovanj, od katerih ima vsako po eno spalnico z vzidanimi omarami, prostorno kuhinjo s štedilnikom in lijakom, prho z električnim grelcem in majhno shrambo.

»Legnotecnica« je postavila hišo za približno štiri milijone lir, katere je preskrbela ZVU.

Pri delih, ki so znašala skupno 4.000 ur, je bilo zaposlenih petnajst strokovnih delavcev.

Podjetje »Legnotecnica«, ki je kot prvo postavilo tako hišo v Trstu, je poslalo strokovnjaka v Avstralijo, kjer so take hiše v splošni rabi, da se seznani s podrobnostmi gradnje.

Drug primer v naprej zgrajene stalne hiše, ki jo je zgradilo isto podjetje, bomo lahko videli na mednarodnem tržaškem vzorčnem velesejmu.

Ta hiša, katero je postavljalo šest strokovnih delavcev v tisoč urah, je »luksuzne« vrste. Obsega eno dnevno sobo, spalnico za dve osebi, otroško spalnico, ki ima prostora za dve postelji, kuhinjo, kopalnico, sobo za služkinjo in sobo za goste.

Gospodarska izboljšanja za delavce

Ukaz ZVU št. 148 daje gospodarska izboljšanja delavcem, ki prejemajo letne rente, ki so jih prej plačevali avstroogrski zavodi za socialno zavarovanje, in osebam, ki so bile poškodovane na vojnem področju za časa prve svetovne vojne. Izboljšanja imajo učinek od prvega julija 1949 naprej.

Seznam zakupnikov javnih del

Splošni ukaz ZVU štev. 137, ki ga je objavil Uradni list v svoji 20. številki z dne 21. julija 1950, ustanavlja seznam zakupnikov javnih del Svobodnega tržaškega ozemlja.

Tisti, ki želijo biti vpisani v ta seznam, morajo predložiti prošnjo za vpis načelniku oddelka za javne naprave ZVU.

Prošnjo na kolekovanem papirju za 32 lir je treba vložiti najkasneje do 15. septembra 1950. Prošnji se morajo priložiti listine, ki jih predpisuje člen IV. navedenega ukaza.

Uradne listine o delu OZN na razpolago v Zavezn. čitalnici

V javni čitalnici v ulici Trento štev. 2 si lahko vsakdo izposodi ali čita uradne zapiske o sestankih Združenih narodov od leta 1946 dalje. Iz teh listin so razvidni govori in posveti navedenega časa iz vseh področij delovanja. Listine zadevajo glavne skupščine, Varnostni svet, delo UNESCO, ukrepe glede Pakistana, Palestine, Grčije in Koreje. Vse te listine so pisane večinoma v angleščini, nekatere poleg tega tudi v francoščini.

Javna čitalnica je odprta vsak dan (z izjemo nedelj) od 10. do 13. in od 15.30 do 20.30.

PO DVEH LETIH OBNOVITVENIH NAPOROV V TRSTU

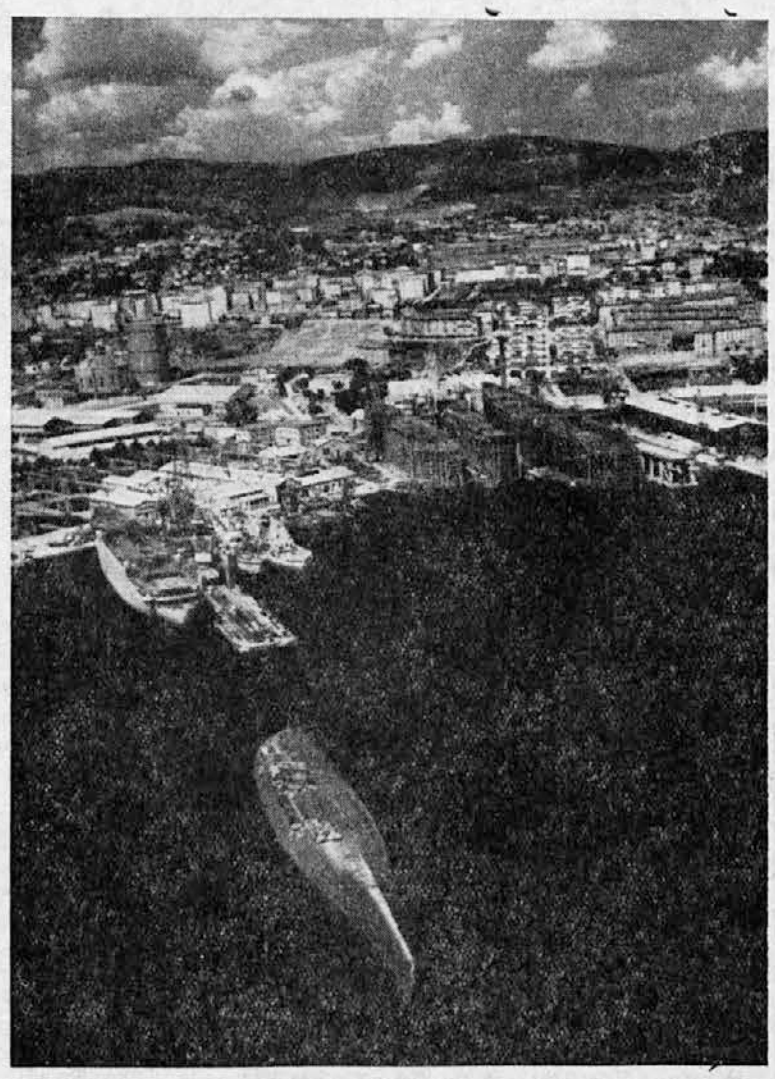

Največ ERP sredstev so v Trstu porabili za obnovo ladjedelniške industrije. Na sliki vidimo tri ladje v gradnji in eno (»Australia«), ki so jo že splovili. V ospredju napol potopljena italijanska vojna ladja.

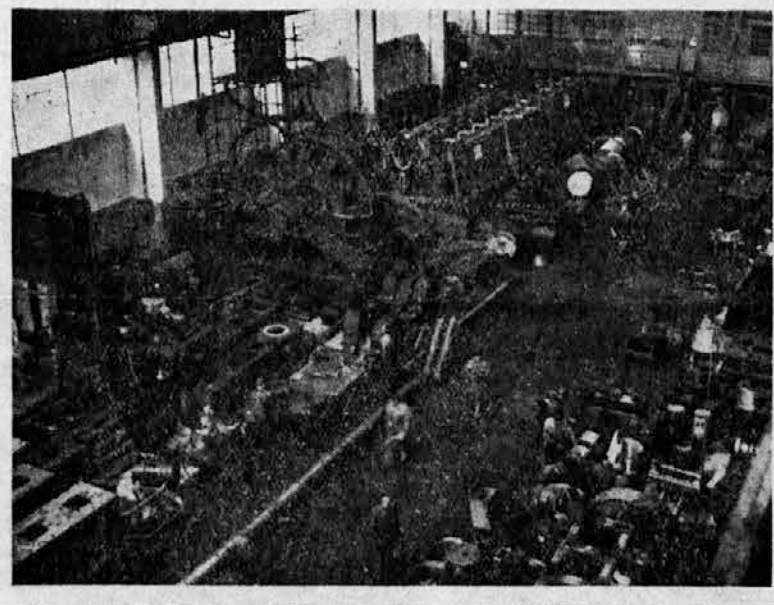

Tovarna strojev Sv. Andreja gradi izvrstne ladijske stroje. Slika nam kaže montažo Dieselovega stroja za norveško ladjo.

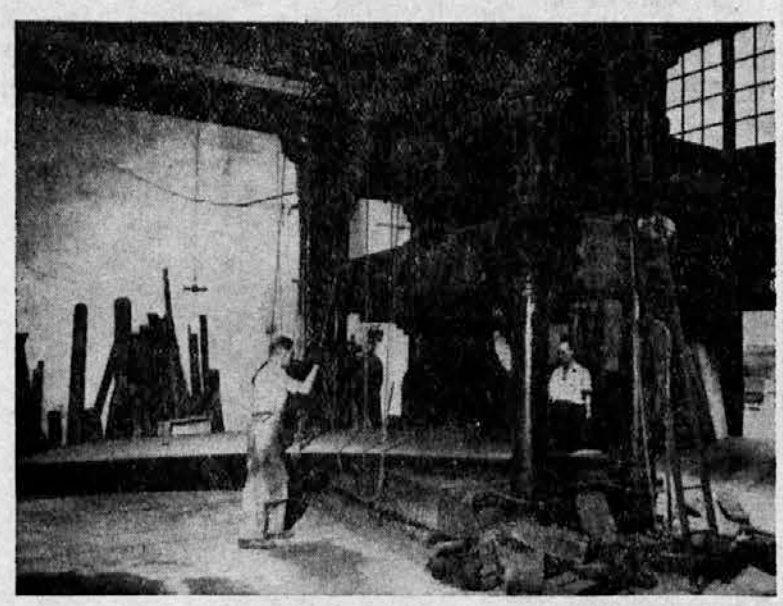

Stroj za rezanje ladijske pločevine v tržaških ladjedelnicah.

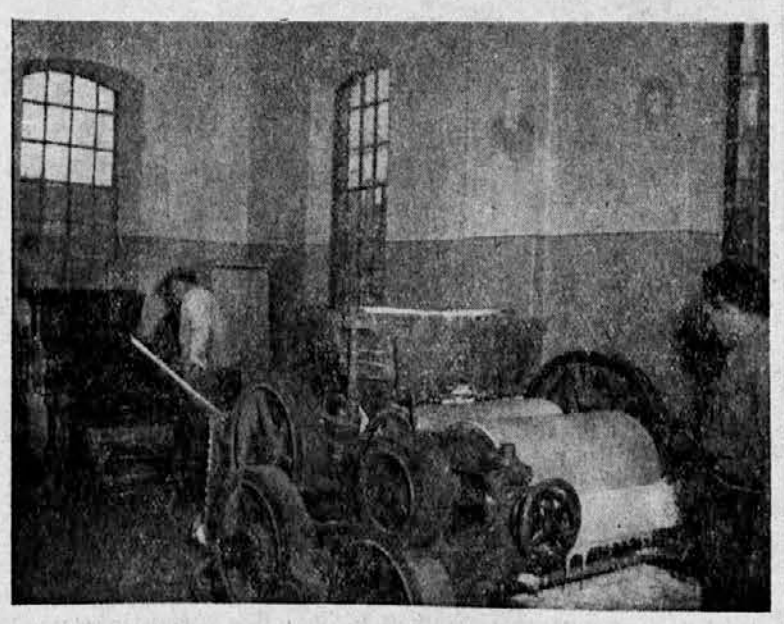

Drobljenje in mešanje barv v tržaški barvarni, ki ji je ERP omogočil uspešnejše delo.

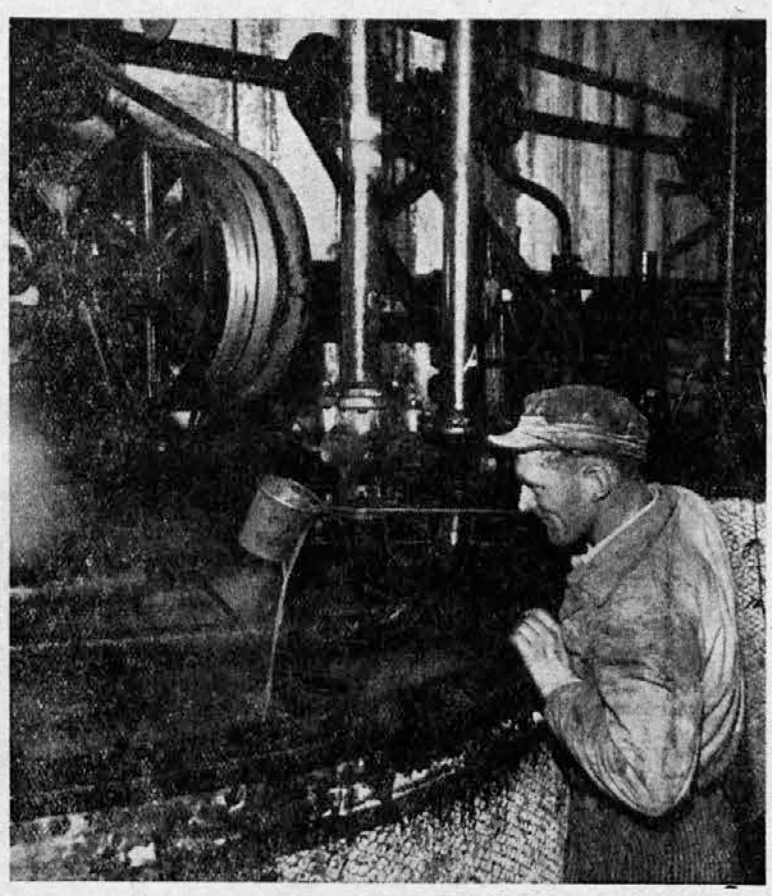

Evropski obnovitveni načrt je omogočil obnovitev in moderniziranje veliki tržaški oljarni GASLINI.

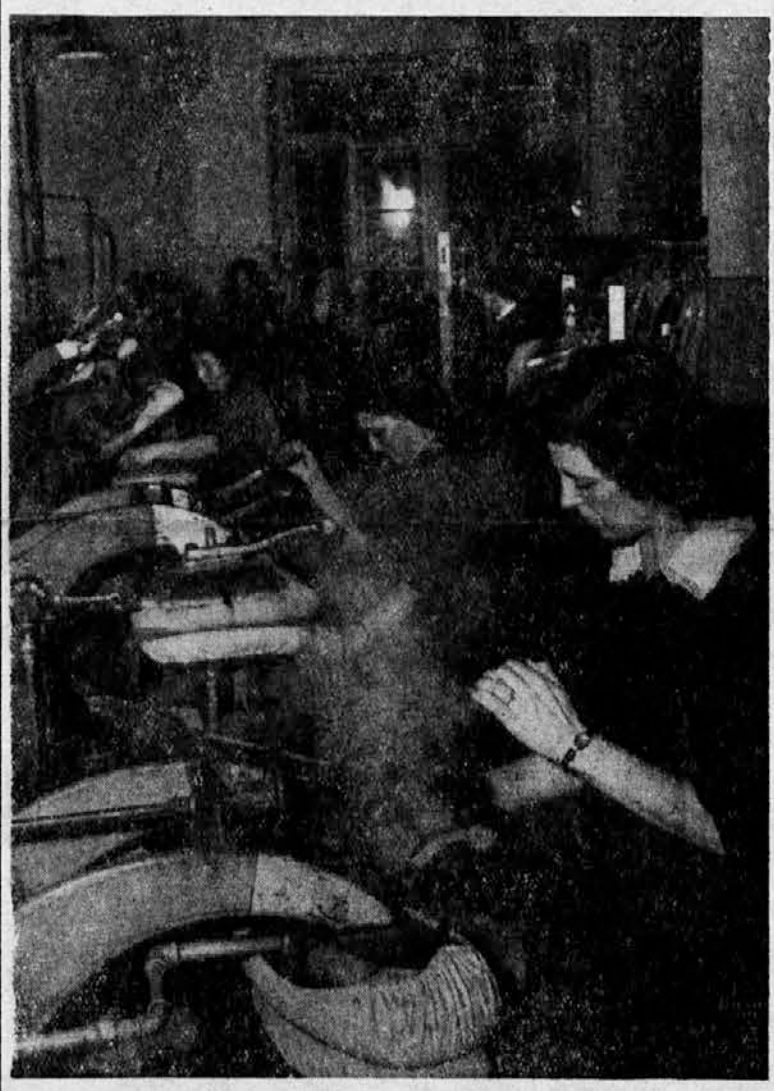

Tržaška oblačilna industrija dela uspešnejše, odkar napreduje gospodarska obnova naše pokrajine.

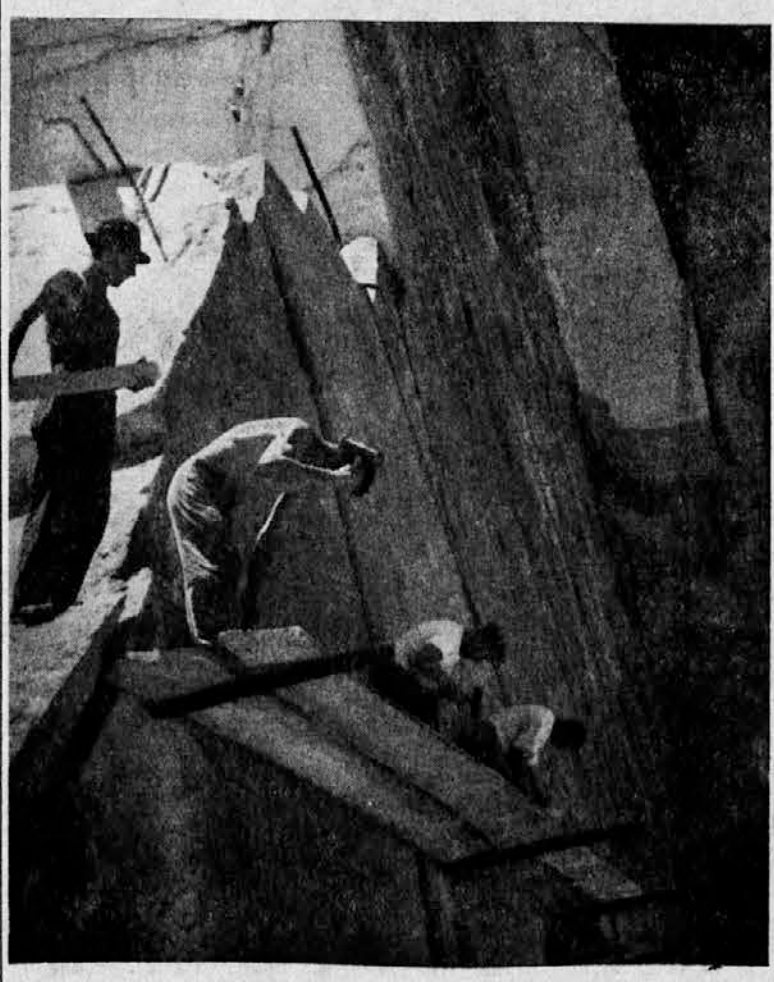

Slovenski kamnoseki pripravljajo živo marmorno steno za lomljenje novih kamenitih skladov.

Po dveh letih delovanja Evropskega obnovitvenega načrta smemo z zadovoljstvom ugotoviti, da je gospodarsko življenje na Tržaškem oživelo; da so upi za bodočnost lepši. Življenjski stroški so se nekoliko znižali, dohodki pa so se nekoliko zvišali; skratka: precej laže dihamo. Hrana danes ni več na izkaznice, industrijska izdelava je napredovala, brezposelnost je manjša kot prejšnja leta. Vse to lahko vsakdo sam vidi. Povečala se je tudi koristnost dela. Namesto da bi pospravljali ruševine, tržaški delavci danes delajo nove ladje, stroje, nova poslopja itd. Tržaško pristanišče je spet polno ladij, tržaško trgovsko mornarico obnavljajo, ladjedelnice in pristanišče dajejo dela deset tisočem domačih ljudi.

Tržaški gospodarstveniki priznavajo, da ima Evropski obnovitveni načrt velikanske zasluge za obnovo tržaškega gospodarstva na splošno in tržaške industrije še posebej. Ena izmed najvažnejših vej našega gospodarskega življenja so ladjedelnice, ki pripravljajo več velikih in manjših ladij.

Pa tudi ostala tržaška industrija si je znatno opomogla, v glavnem s pomočjo Evropskega obnovitvenega načrta. Velika tržaška čistilnica petroleja »Aquila« bo postala kmalu ena izmed najmodernejših tovarn te vrste v Evropi.

Skedenjsko železarno in tržaško strojno tovarno pa povečujejo in prenavljajo.

Tržaško pristanišče, ki je najvažnejši vir dohodkov za Tržačane, je nanovo oživelo in promet je že dosegel najboljša predvojna leta. Ce pomislimo, da so samo ERP dobave Avstriji preko tržaškega pristanišča doslej presegle dva milijona ton in tako dale tržaškim pristaniškim delavcem zaslužka za nad poldrugi milijon delovnih ur, nam postane pomen Marshallovega načrta za naše ozemlje docela jasen.

Jasno je tudi, da bi obnova gospodarskega življenja na Tržaškem brez pomoči Evropskega obnovitvenega načrta še dolgo ne dosegla sedanjega stanja. Tržaško gospodarstvo se urejuje in življenjska raven Tržačanov se dviga. S pomočjo sredstev ERP, ki jih bodo uporabili v skladu z načrtom za evropsko obnovo do leta 1952, se bo stanje še nadalje popravilo. Tržaški predstavniki menijo, da more naše gospodarstvo gledati v bodočnost z zaupanjem.

Gospodarski strokovnjaki, ki danes vodijo obnovo našega področja, se dobro zavedajo, da je Trst v preteklosti črpal bogastvo iz svojega pristanišča in iz trgovinske izmenjave s svojim zaledjem. Načelnik Urada za gospodarsko sodelovanje (ECA - ERP) v Trstu, ameriški pooblaščeni minister Robert Galloway, je pred kratkim poudaril naslednje:

»Za Trst je uvedba svobodne trgovine in ustanovitev ene same velike evropske gospodarske enote temeljnega pomena. Trst leži na zemljepisni točki, kjer se križajo največje mednarodne trgovske poti, in ima eno najboljših in najpomembnejših evropskih pristanišč. Trst je vedno črpal svoje bogastvo iz prometa z zaledjem. Izguba tega zaledja je bila zanj posebno boleča. To izgubo moremo popraviti le s tem, da uresničimo zamisel o tesnem evropskem sodelovanju, in da obnovimo svobodno izmenjavo dobrin.«

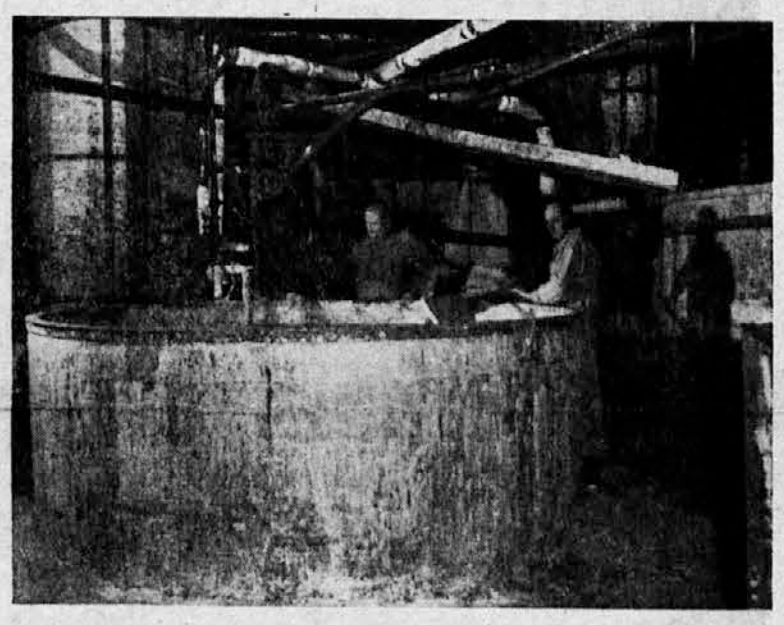

Tržaške milarne so prejele precejšnje količine surovin po posredovanju Marshallovega načrta. Na sliki vidimo 65 letnega milarskega strokovnjaka Veljaka, kako pripravlja pravo mešanico za izdelavo pralnega mila v velikem kotlu.

Dela na velikem žaveljskem močvirju se bližajo koncu. Oblastva in zasebniki hitijo z načrti zgraditve velikega tržaškega industrijskega središča na tem novopridobljenem ozemlju.

Slika kaže nove pristaniške naprave, ki so jih omogočili prispevki ERP.

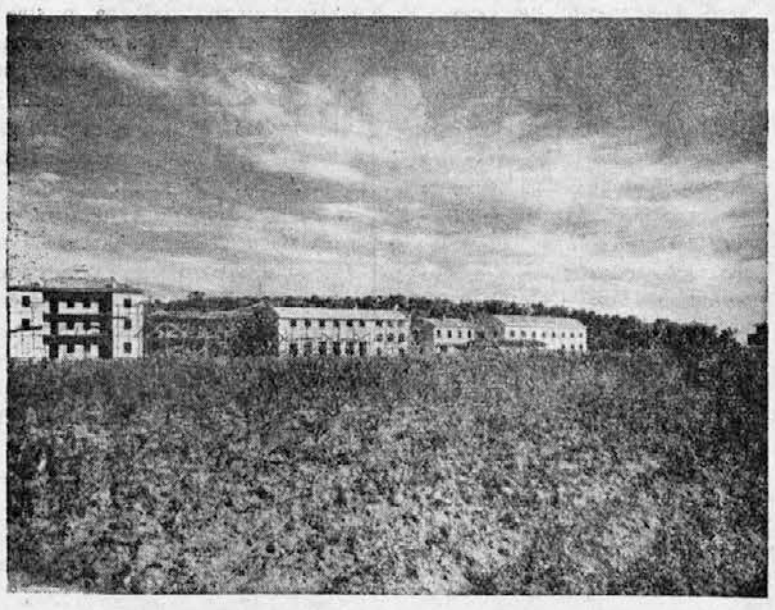

S pomočjo skladov ERP so zgradili ob izlivu Timave ribiško naselje z vsemi potrebnimi pripomočki za uspešno lovljenje in konzerviranje rib. Ker so izboljšali tudi nekaj zemljišča, so tržaška poljedelska oblastva začela z vrtnarskimi in kmetijskimi poizkusi na novem zemljišču.

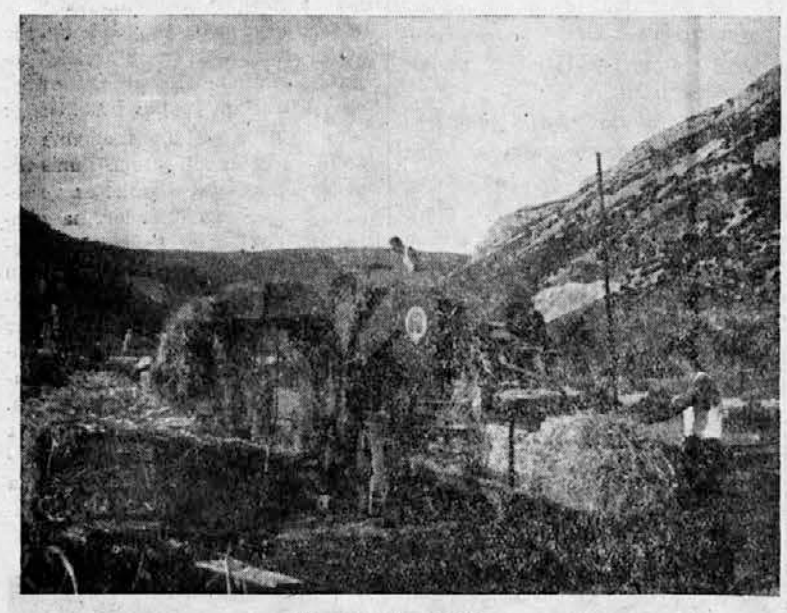

Ob mlačvi v Boljuncu.

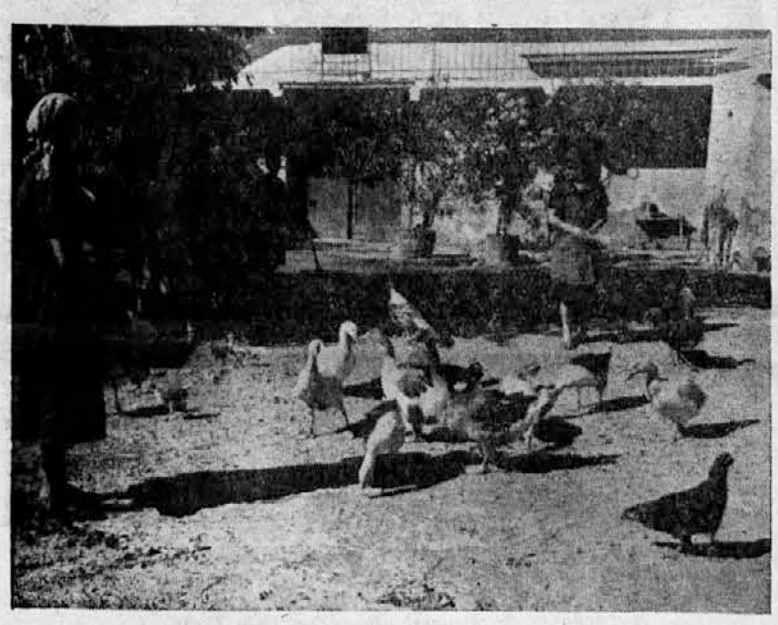

Mičen prizor s slovenske kmetije v Devinu.

Eden *najrodovitnejših kotičkov na Tržaškem je okolica Doline, saj je ta kraj precej dobro preskrbljen z vodo.*

Tržaško primorje je posebno prikladno za sadjerejo. Slika kaže trgatev s povezanih hruškovih nasadov.

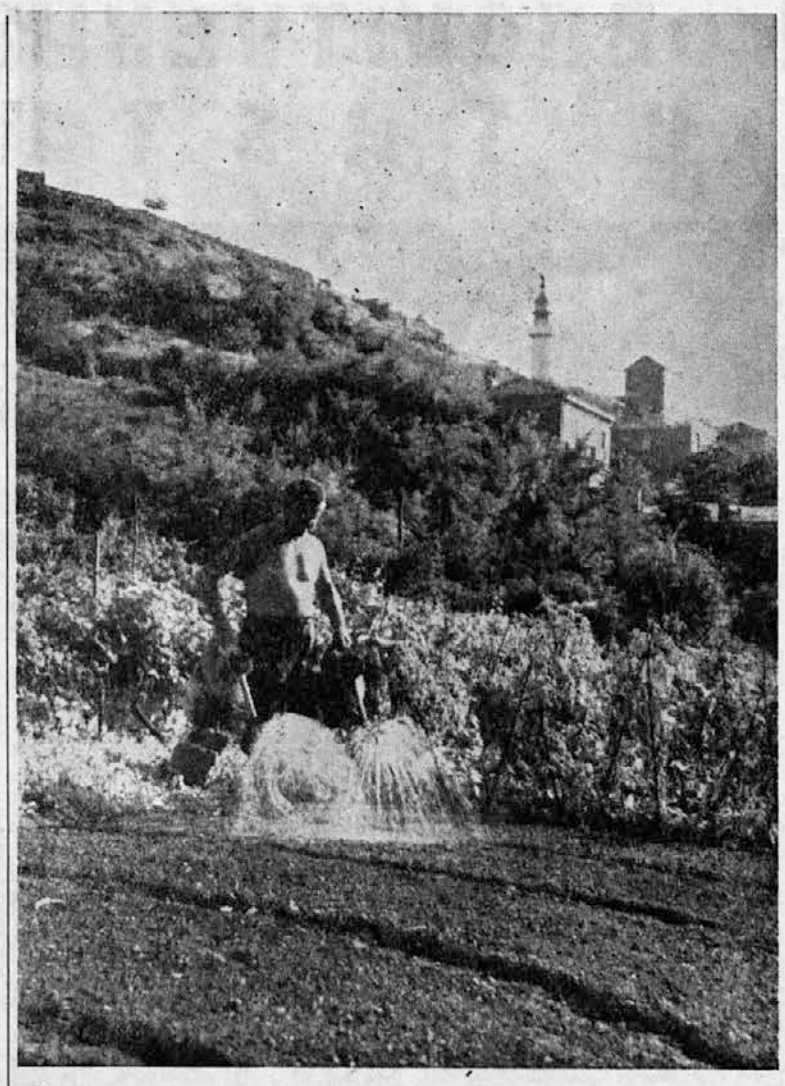

Izvrstno podnebje, primerna zemlja in bližina mesta so činitelji, ki omogočajo našim vrtnarjem razmeroma dober zaslužek. Slika nam kaže ročno škropljenje na vrtu v Barkovljah.

Na tej sliki pa vidimo, kako si je vrtnar omislil avtomatsko vodovodno škropilnico.

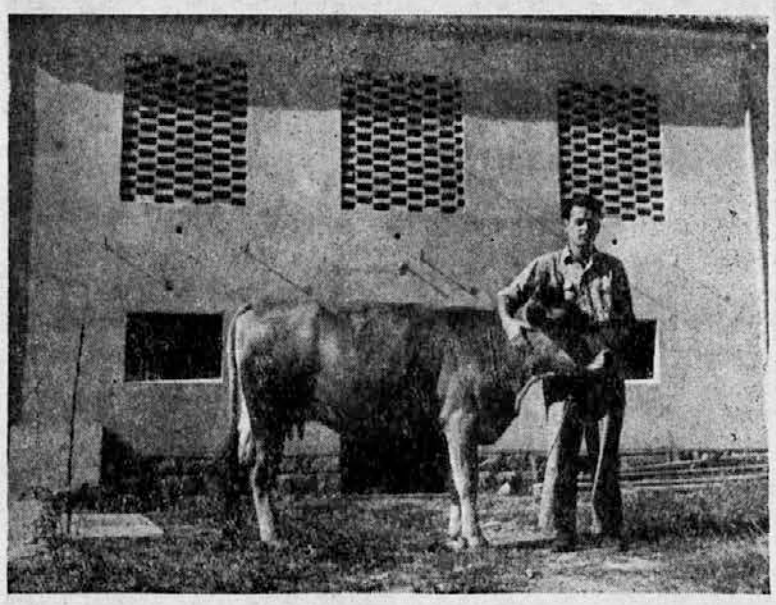

S pomočjo sredstev Marshallovega načrta so oblastva nakupila na Južnem Tirolskem pred meseci nekaj plemenske živine.

Na našem Krasu je le malo takih krajev, ki bi imeli v izobilici pitno vodo za živino tudi izven naselij. Razširjenje vodovodne mreže, kot jo pospešujejo zavezniška oblastva, je neobhodno potrebno, da se naša živinoreja primerno razvije.

Marsikdo med Tržačani meni, da je samo po sebi razumljivo, če danes povprečni meščan in deželan nekoliko bolje živi, kot je živel pred dvema letoma. Marsikdo, posebno pa še tisti, ki se pustijo vplivati od komunistične propagande, menijo, da bi morale stvari še bolje napredovati, da bi morala industrija, trgovina, obrt še bolje prospevati. Malokdo pomisli na to, da je po prvi svetovni vojni trajalo znatno dalj časa, preden si je gospodarsko življenje za silo opomoglo. Se manj pa pomisli na to, da je ta vojna razdelila Evropo na dva dela, ki sta po krivdi Sovjetske zveze skoro neprodušno ločena. Kriva je Sovjetska zveza, da naša industrija in naša trgovina ne moreta delati za evropske države na Vzhodu; da se je morala preorientirati; da je morala začeti tako rekoč znova. Trdo je bilo to preusmerjajne in Bog ve, kako bi uspelo, da ni prišel na pomoč Evropski obnovitveni načrt ,ki je ravno Trstu pomagal v še posebno veliki meri. Na poti k obnovi niso stale samo ruševine, na poti je tudi neprestano sovjetsko nasprotovanje vsaki ureditvi in ustalitvi gospodarskih prilik. Na poti gospodarskega, političnega in nravstvenega ozdravljenja je tudi delovanje petih kolon, komunističnih in polkomunističnih organizacij, ki namenoma širijo zmedo in hromijo vsako konstruktivno delo.

Kaj je storila Sovjetska zveza za evropsko obnovo? Nič. V deželah, ki si jih je nasilno prisvojila, podjarmila, so Sovjeti odpeljali vse, kar utegne koristiti njihovemu lastnemu gospodarskemu ustroju, kar utegne pomagati sovjetskemu vojnemu stroju začeti novo vojno. Namesto pomoči, dajejo ubogi Evropi besed, da, samo lepih besed, zato pa teh v izobilju! Govorijo lepe besede o miru, ko se pripravljajo na vojno.

Hvalijo sebe in svojo suženjsko »socialistično« ureditev življenja, kjer so preskrbeli brezplačna stanovanja za milijone delavcev — v koncentracijskih taboriščih.

Hvalijo sebe in zmerjajo vse druge, ki ne mislijo kot oni. Na dejstva odgovarjajo s potvarjanjem, tako kot so jih učili veliki mojstri zapeljevanja človeškega rodu: Marx, Lenin, Stalin in drugi. »*Potrebno je uporabljati goljufijo, zvijačo, nepostavna sredstva, izmikanje in zavijanje resnice za dosego komunističnih ciljev.*« Tako uči veliki Lenin.

Zakaj še danes toliko ljudi ne spozna, kje je doma svoboda, blaginja in resnični napredek? Zato, ker ne more jasno gledati, zaradi blišča potvar, ker ne morejo slišati zaradi oglušujočih propagandnih laži.

Evropa, kolikor je je ostalo svobodne, se postavlja na noge. Ta Evropa naglo ozdravlja in se jača. Blaginja njenih narodov se veča, medtem ko se na Vzhodu širita pomanjkanje in obup.

Strah nas je pomisliti, kaj bi bilo, če bi možje okoli Evropskega obnovitvenega načrta tako obnavljali Evropo, kot jo obnavljajo Sovjeti, to je: z besedami. Strah nas je pomisliti, kaj bi bilo iz naše industrije, trgovine, sploh vsega gospodarskega življenja.

Zato pustimo besede, navedimo raje dejstva. Suha dejstva:

V prvih dveh letih Evropskega obnovitvenega dela v Trstu smo prejeli od organizacije ERP za preko 27 milijonov dolarjev blaga, to je za približno 18 milijard lir. Od tega je bilo za približno 10 milijonov dolarjev hrane, ostalo pa so bile industrijske surovine, orodje, stroji, zdravila, premog itd. Vse to je omogočilo, da danes Tržačani kljub zapori trgovine z Vzhodno Evropo, lahko živijo, čeprav ne dobro, pa vendar, ako Bog da, bolje in bolje. Omeniti je tudi treba, da smo na primer v prvem letu ERP prejeli v Trstu na glavo prebivalstva trikrat več, kot je evropsko povprečje, in petkrat več, kot je italijansko povprečje.

Predstavniki Evropskega obnovitvenega načrta v Trstu se zelo zanimajo za rešitev našega perečega vinogradniškega vprašanja. Zavedajo se potrebe po izboljšanju vinogradov in potrebe prave izbire trt.

Načelnik urada za gospodarsko sodelovanje ERP - ECA, minister Robert Galloway, podnačelnik Hale Shenefield, industrijski svetovalec Stephen Mambert in g. Albert Merz, ki skrbi za finančno plat Evropskega obnovitvenega načrta v Trstu.

Lord Palmerston, Krakov in Trst

Novejša zgodovina pozna dve svobodni mestni področji: Gdansk in Trst. Vendar je pa nekaj več kot pred sto leti prenehalo obstojati tretje mestno svobodno področje, ki je živelo od prilike 30 let, in sicer mestna republika Krakovska. Nastala je po čl. 118 spisa Dunajskega kongresa iz leta 1815. Kakor Trst je tedaj tudi krakovska republika od zaveznikov prejela mestni statut in je med Rusijo, Prusko in Avstrijo morala biti poslednje zatočišče poljske svobode. Po vsej priliki je Poljak princ Adam Czartoryski, minister zunanjih del cara Aleksandra I., načel vprašanje krakovske neodvisnosti.

Na slovanskem severu Nemčije in Rusije mestne republike niso redki pojavi. Srečavamo jih vse od zgodnjega srednjega veka. Naj omenimo le močni in ugledni mestni republiki Pskov in Novgorod, ki je znan že po carinskih predpisih solnograške nadškofije iz IX. stoletja ter po svojem zanimivem statutu »Skra«. Krakov pa je užival staro samoupravo, ki jo arabski potniki omenjajo že v X. stoletju in posebno ugleden položaj kot mesto, v katerem so bili kronani poljski kralji in v čigar gradu Vavelu so se hranile krona in dragocenosti poljske monarhije. Morda si je Czartoryski mislil, da *»jeszte Polyska nie zgyniela«*, dokler bo trajala krakovska republika.

Burno leto 1830

In res se je to mesto po prvih letih zatišja izkazalo z ognjevito predanostjo do zamisli preporoditelja Poljske. Okoli leta 1815 do 1819 je bilo celo trenutkov, ko je med koncepcijo poljskega edinstva pod Aleksandrom I. in italijanskega edinstva pod Francem I. moglo biti stičnih točk. Ali po letu 1821 se je položaj poslabšal. Uporniški duh, ki je v tistem času preveval Španijo, Italijo in Grčijo, je prevel tudi poljske zemlje, a v zadnjih letih cara Aleksandra I. ni bilo ob njem več Czartoryskega in že so se javljali znaki bližajoče se nevihte.

Prišlo je končno burno leto 1830. Nemiri so izbruhnili istočasno v Franciji, Belgiji in Italiji. Tedaj se je tudi Poljska podala v boj, da bi se osvobodila ruske oblasti, ki se je pokazala slabšo od turške v Egiptu. Vendar tokrat Poljakom ni bila sreča mila! Car Nikolaj I. je bil neizprosen in trd. Kozaki so prehodno zasedli tudi Krakov, ki je tedaj komaj rešil svojo neodvisnost. Kaj čuda, ako je srce mesta živo čutilo za Poljsko. Nič čudnega torej, da se je tamkaj nabralo ogromno število beguncev, ki jih je mesto ne le sprejelo, temveč jim je podelilo tudi državljanske pravice.

Manipulacije, ki so se v onih izrednih časih dogodile, zaslužijo, da jih zabeležimo. Slo je za rešitev bednih ostankov vojske poljskih revolucionarjev. Da bi se mogli skriti »častniki in vojaki«, so poedini župni uradi »izpolnjevali« matične knjige krščenih. Požar vaške občinske hiše, primer, ki spričo tako vnetljive politične atmosfere gotovo ni izreden, je kakor uničenje zadarskih spisov dal povod, da se je na podlagi pričevanja verodostojnih prič vršilo veliko število notarskih preiskav, in na podlagi takih ugotovitev so se nato »izpolnjevali« občinski spisi. Seveda je v Krakovu tedaj bilo ljudi, ki v takih prilikah niso gledali na denar. Nagraditi priče za izkazano uslugo ali na sličen način spraviti občinsko pisarniško osebje v dobro razpoloženje, tedaj menda tudi v Krakovu ni bila nemogoča stvar. Na ta način se je zgodilo, da je Krakov od prvotnih 80.000 narasel na 200.000 prebivalcev. Da ni bilo občinskih volitev, bi zadeve morda niti ne opazili. Pri teh se je pa izkazalo, da nad dve tretjini volivnih upravičencev ni bilo rojenih v Krakovu, in da je bilo za volitve treba staviti na razpolago izrednih prevoznih sredstev, da bi se takim zunanjim Krakovcem omogočila izvršitev njihove državljanske dolžnosti.

Danes seveda nismo v stanu, da bi točno presodili, kako je tako »izpopolnjeno« krakovsko meščanstvo učinkovalo na politično razpoloženje mesta. Vsekakor je pa nastopil čas, ko so budna policijska oblastva sosednih in prizadetih držav, a te so bile Rusija, Avstrija in Prusija, po neuspelem poljskem revolucionarnem gibanju februarja 1846, po začetnem neuspehu generala Collina in energični intervenciji tedanjega polkovnika Benedeka — »sokola z Visle«, slednjič sporazumele, da se Krakov izroči Avstriji. Grof Franz Stadion je tedaj zapustil Trst, za katerega se je sicer še kasneje zelo uspešno zavzemal, in prevzel mesto namestnika za Galicijo. Na novem položaju je pričel uvajati strožje mere in ukrepe proti nemirnim in upornim nosilcem poljskega nacionalizma.

Položaj Krakova na vzhodu je privedel do tega, da so se konservativne tri vzhodne sile sporazumele glede usode mesta. Ali zahodne sile, posebno Anglija in Francija, sta bili drugačnega naziranja in sta temu sporazumu nasprotovali. Energično stališče je tedaj zavzel angleški državni tajnik za zunanje zadeve Lord Palmerston.

Lord Palmerston se je še kot mlad človek posvetil politiki, ali tedaj je imel za seboj že skoro dvajset let vodstvo vojnega urada v času vojne proti Napoleonu. Po svoji naravi je bil, ne glede na dolgotrajen stik z vojno, zelo bojevit in zajedljiv in kot tak neprijeten ne le svojim nasprotnikom, temveč celo svojim somišljenikom in zaveznikom. Francozi so še kasneje izjavljali, da je bila njihova *»srčna antanta«* z Anglijo za časa Palmerstona *»antanta brez prisrčnosti«*.

Palmerston je bil moralno silno resen, do dane besede naravnost svetopisemsko dosleden. Zanj je bila pogodba svetinja. Kršitev pogodbe je bil zanj madež na čistem licu Anglije. Anglija je mogla sicer biti perfidni Albion, v kolikor so ji nasprotniki očitali, da okrene nase tudi kak sumljiv prepir, ali da razočara pričakovanja in da kaže nedoslednost. Ali za Palmerstona je bila beseda Anglije trdna kot diamant. In to je pokazal tudi v primeru Krakova.

Priključitev Krakova in kršitev Dunajske pogodbe

Že minister Luja Filipa Guizot je opozoril Avstrijo, da bi »aneksija« Krakova pomenila kršitev dunajske pogodbe (njegova izjava avstrijskemu veleposlaniku grofu Appony-ju od 23. marca 1846). Isto mnenje sta izrazila tudi Lord Wellington in markiz Tandsdown.

Ali Palmerston je dne 17. avgusta 1846 nastopil s svojim znamenitim govorom o Krakovu. *»Nobeni državi ne pristoja*, je dejal, *da z eno roko pobere iz pogodbe one odredbe, ki jih namerava izvršiti, in da z drugo roko odstrani one, ki jih hoče prekršiti. Mirovna pogodba je edinstvena in nerazdeljiva celota. Ako Avstrija noče spoštovati na Visli dunajskega miru, za katerega se je pred celim svetom toliko zavzemala, se ji nekega dne lahko zgodi, da ji ta mir ne bo veljal niti na Padu in niti na Renu!«* Palmerston je s preroško dalekovidnostjo predvidel izgubo avstrijskih položajev v Italiji in v Nemčiji in sicer kot posledico njene nedoslednosti v vprašanju Krakova.

Metternich je poskušal opravičiti svoje zadržanje s trditvijo, da je bila krakovska republika leglo neprestanih trenj in zaradi tega nesposobna za daljnji obstanek. Palmerston je na to odgovoril, da življenjska nesposobnost Krakova sicer ni izključena, ali za ugotovitev te nesposobnosti ni pristojna sila, ki je na tem interesirana. Sele sporazum vseh podpisnikov dunajskega miru, in ne samo trije njeni zavezniki, more (tako Palmerston) odločati o nadaljnji usodi dunajske pogodbe.

Ko so Metternich in njegovo glasilo »Der Beobachter« ter Disraeli poskušali opravičiti aneksijo Krakova, odgovori poslednjemu Palmerston, da jasno govori člen 118 dunajske pogodbe, da je krakovski statut integralni del dunajske pogodbe, ki z njim stoji in pade, da členi 6, 7, 8 in 9 posebnih določb o Krakovem izključujejo avstrijski postopek. *»Ona Avstrija, ki živi in pade kot obrambni zid proti revoluciji, ruši pogodbene pregrade. Posledica tega bo, da bo ona nemočna proti zahtevam revolucionarnega nacionalizma.«*

Ne bo brez pomena, ako tukaj navedemo, da je kasnejši vseučiliški profesor za kazenski postopek Hye istega leta, t. j. l. 1846, v svoji doktorski dizertaciji na dunajski pravni fakulteti uspešno pobil pravno opravičevanje aneksije Krakova in to v dobi Metternichovega absolutizma.

A kar se Krakova tiče bi bilo reči, da je mesto zaradi enostranosti poljske nacionalistične politike trpelo, kajti za Avstrije je tisočletna krakovska trgovska povezanost s pruško Slezijo in Pomorjanskim propadla. Protest vroclavske trgovske zbornice v Berlinu je resno ogrožal prusko vlado in že so poskušali, da se šele izvršena politična sprememba uniči. Propadlo je tudi več uglednih trgovskih hiš in tudi nova železniška zveza Krakova z Dunajem ni mogla nadoknaditi izgubljenih šleskih zvez. S propadom nadebudnih industrijskih podjetij je prenehala tudi silna družabna živahnost Krakova, ki je obetala zajeti že tudi rudarska področja prikarpatskih krajev in Slezije. Vse te nesreče so mesto zadele hkratu v glavnem zato, ker v Krakovu glavne besede niso imeli več domačini, temveč »prišleki« in namestniki, ki pač niso imeli razumevanja za gospodarsko tradicijo, iz katere je mesto črpalo razlog svojega obstanka.

A. D.

Vloga žene pri vzpostavitvi miru in pravice na svetu

Na zborovanju Mednarodne zveze žen z univerzitetno izobrazbo je govoril glavni ravnatelj UNESCO-a, Torres Bodet, ki je izjavil, da potrebuje UNESCO v vsaki panogi svojega delovanja pomoč žene.

Bodet je izjavil: »Poslanstvo organizacije UNESCO obsega mednarodni sporazum, pravičnost, svobodo, mir. Žena bolje ve kot mož, kakšno vrednost ima mir. Žena pozna tudi bolje nenadomestljivo vrednost človeškega življenja in brezmejno obzorje otroške duše.«

Bodet je nadaljeval, da ima žena posebne dolžnosti na področju vzgoje. Omenil je »strašne« podatke, ki zadevajo napol zapuščene otroke in otroke brez doma, ki jih je na desetine milijonov: njihova šola je cesta — je poudaril — in ti otroci živijo v svetu, ki je za nje nevaren in nerazumljiv.

Torres Bodet je zaključil:

»Če bo naše pokoljenje do teh otrok brezbrižno, mora tudi opustiti vsako upanje na mir in pravico, kajti ti otroci bodo jutri odrasli državljani.«

IRO preselila v treh letih 800.000 beguncev

Mednarodna begunska organizacija IRO je v treh letih svojega obstoja pomagala 790.398 beguncem pri njihovi selitvi na nove domove. Tako pravi poročilo IRO, ki so ga izdali o delovanju te organizacije do 30. junija 1950 v Ženevi. Poročilo navaja nadalje, da je IRO repatriirala 70.253 ljudi. Mednarodna begunska organizacija je dnevno prepeljala povprečno 721 razseljenih oseb iz taborišč na nove domove po vsem svetu.

Od julija 1947 dalje je IRO pomagala 1,500.000 beguncem. Nad 90 odst. teh ljudi je prišlo iz taborišč v Nemčiji, Avstriji in Italiji.

Združene države so na prvem mestu na seznamu držav, ki so sprejele begunce. Poročilo pravi, da so Združene države v treh letih sprejele skupno 194.403 razseljenih oseb, Avstralija 145.407 in Izrael 118.248 beguncev. Tem sledijo po vrsti Kanada, Velika Britanija, Francija, Argentinija, Brazilija, Belgija in Venezuela.

Glavni ravnatelj IRO-a, Donald Kingsley, je poudaril, da bo igral važno vlogo pri nadaljnjem preseljevanju ostalih 539.579 beguncev, ki so ostali še po taboriščih, novi razširjeni ameriški begunski zakon. Na dan 30. junija je prejemalo 250.00 beguncev popolno oskrbo IRO-a, ostalim pa je odobrila pravno in politično zaščito ter druge usluge.

S sončno toploto ogrevana hiša

Dr. Marija Telkess, profesorica na tehnološkem zavodu Massachusettsa je zgradila v bližini mesta hišo posebne vrste, katere edini vir ogrevanja so sončni žarki. Sončne žarke lovi črno pobarvana kovinasta plošča s površino 74 kvadratnih metrov; zbrana toplota ogreva nato zrak, ki kroži v posebni vijugasti cevi pod ploščo. Ta zrak odhaja nato v zaprte shrambe, v katerih je poseben sulfamidov preparat, ki se zaradi toplote topi in ki oddaja toploto pri zopetnem strjevanju. Na ta način se lahko napravijo »zaloge« toplote, ki trajajo tudi deset dni.

Slovenska prosvetna matica v Trstu

priredi 10. septembra svojo običajno

jesensko prireditev

na OPČINAH

NAŠE RASTLINE NAŠE ZDRAVJE

IV.

Kot zdravilo pri omenjenih boleznih, posebno pri pljučnih in za zboljšanje krvi dajemo čaj od posušenega tropotca, ki mu dodajemo še lapuha, islandskega lišaja in rmana po dva do trikrat dnevno eno šalico. Pri bolnem mehurju, ledvicah in jetrih je priporočljivo dodati tropotcu preslice, fižolovih luščin, gornika in brezovih listov. Tudi sok, ki ga iztisnemo iz svežih tropotčevih listov, je poleg zunanjih ran tudi uspešno sredstvo pri notranjih krvavljenjih. Na krvaveče rane, tvorce in pike po žuželkah polagamo sveže liste tropotca, ki je splošno znan kot eno izmed najboljših zdravil za rane sploh.

Znani prelat Kneipp je nekoč nekje zapisal prelepe besede na račun zaničevanega tropotca. Glasijo se takole: *»Kakor bi šival z zlato nitjo, tako zapre tropotec vsako zijajočo rano in kakor se rja nikdar ne bo prijela zlata, tako se tudi tropotca izogiba vsaka gniloba in gnilo meso...«*

TROPOTEC

1 - rastlina; 2 - plodnica, pestič in prašniki; 3 - plodnica z zrelimi semeni; 4 - seme; 5 - prerez cveta.

LAPUH

Dober prijatelj prej omenjenega tropotca je lapuh, ki mu pravijo drugje tudi stipor, kopačica, podbel, lapušček, lepiš, lupinec in oslova stopinja, lat.: *»Tussilágo farfara«*. Latinska beseda *»tussilágo«* izhaja iz besede *»tussis«*, to je kašelj, zlog *»far«* pa iz besede *»ferre«*, to je nositi, drugi zlog *»fàra«* pa pomeni moko, ker ima list na svoji spodnji strani belo barvo, kakor da je posut z moko. Na ta način ga je prav lahko spoznati.

Lapuh ima v zemlji močno razvito korenino trajnico, iz katere zrastejo pomladi kosmata stebla z lepimi, rumenimi cveti, ki se pa ponoči zapro, da jih ne pomori pomladni mraz. Listi se razvijajo šele po cvetu in so kot dlan veliki, okroglo-srčasti, zgoraj zeleni, spodaj beli.

Spodaj lapuh je navaden plevel, ki se s svojimi razpletenimi koreninami širi po zemlji daleč naokrog. Raste po bolj vlažni, ilovnati zemlji, najrajši po vlažnih njivah, ob železniških nasipih in v bližini potokov.

LAPUH

Cvetje, ki je lepe zlatorumene barve, je med prvimi cveti v zgodnji pomladi, ko še druge rastline spijo svoje zimsko spanje. Zato jih je treba takoj v marcu ali aprilu potrgati, ker njihova doba je kratka. Listje pa je najboljše v juniju ali v juliju, akoravno je zeleno do pozne jeseni.

Kakor smo že omenili, sta tropotec in lapuh dobra prijatelja, toda ne mogoče zaradi tega, ker bi naj rastla skupaj. Ne, pač pa zaradi tega, ker imata skoro iste zdravilne lastnosti in jih tudi zaradi podobnih sestavin uporabljamo skupaj. Kjer koli nam dobro služi tropotec, tam bo tudi lapuh pravo zadel. Kajti lapuh vsebuje poleg hlapnega olja precej grenkih snovi in črešlovine ter še mnogo drugih, do danes neraziskovanih dobrin. Zato ga priporočajo pri prehladih, katarjih dihal, pri kašlju in hripavosti, naduhi, vnetju reberne mrene, pa tudi pri želodčnem in črevesnem katarju. Čaju iz posušenega lapuha, iz listov in cvetov, dodamo še nekaj tropotca, kadulje, bezga, sleza, slezenovca itd., povrh pa še nekoliko medu ali sladkorja in to predvsem pri obolenju pljučnih oziroma dihalnih organov, medtem ko ga dajemo pri obolenju želodca in črevesa neposladkanega. Dve do tri šalice dnevno med jedilnimi obroki na kolikor mogoče prazen želodec bo zadostovalo.

Mesto čaja lahko napravimo tinkturo in jemljemo večkrat dnevno po kavino žličko. Izvrsten je tudi sok iz svežih listov z medom ali sladkorjem.

Kakor od tropotca so tudi obkladki od lapuhovih listov neprecenljive vrednosti pri raznih vnetjih na telesu oziroma koži, pri tvorih, gnojnih ranah, oteklinah in oguljenih ter zabreklih nogah. Sveže liste je treba zmečkati oziroma natolči, posušene pa poprej namočiti v vodi!

Naj bi tudi ta zdravilna rastlina ne manjkala v nobeni hiši!

(Se nadaljuje)

Sprememba amer. zakona o socialnem zavarovanju

Senat in predstavniška zbornica Združenih držav sta ta teden odobrila zakonski osnutek, ki razširja zakon o socialnem zavarovanju iz leta 1935. Osnutek so zdaj predložili v podpis predsedniku Trumanu, ki mu je pripisoval veliko važnost in priporočil, naj ga kongres odobri na sedanjem zasedanju.

Med najvažnejšimi določili zakonskega osnutka sta:

1) Zvišanje števila delavcev, ki imajo pravico do starostnega zavarovanja družinskih članov od 35 na 45 milijonov (skupno število ameriške civilne delovne sile znaša približno 64 milijonov).

2) Zvišanje mesečnih prejemkov upokojenih delavcev, njihovih družinskih članov ali vdov in nepreskrbljenih otrok za 77,5 odst. Povprečna starostna podpora, ki jo prejema posamezni delavec, bo tako znašala 46 dolarjev na mesec, namesto dosedanjih 26.

Za starostno zavarovanje prispevajo tako delavci kot delodajalci v skupen fond. Višina starostne podpore je odvisna od trajanja zavarovanja in od višine prispevkov, katere sta vplačala delavec in delodajalec. Delavec ima pravico do starostne podpore, ko dopolni 65. leto.

Josip Jurčič:

Sosedov sin

Ko vidi fajmoštra po kamenih stopnicah proti pokopališču stopati, zardi se, zažari se ji oko in obrne se vstran.

»Kam greš?« vprašata dve žen.

»Hitro pridi, da te ne bodo čakali,« reče druga.

Franica izgine za cerkvijo. Vsi menijo, da je za trenotek odšla, pa da se povrne in obstopijo fajmoštra, kateri nekaj besedi s svati pregovori in potem odide v cerkev, da bi se za maševanje pripravil.

Trenotek mine, mine drugi, Franice ni bilo nazaj.

Dve ženi, sorodnici Smrekarjevim, gresta za cerkev za njo, priganjat jo, naj hitro pride. Tam je drugi, stranski izhod iz pokopališča. Vseh treh ni bilo nazaj.

Ministrant požvenketa, orgle zapojo, maša se ima začeti, neveste ni, žen ni! — »Kaj je to?« reče tovarišica in še ona hoče pogledati, kaj opravljajo tako dolgo za cerkvijo.

V tem hipu prideta oni dve nazaj.

»Nikoli nikjer je ni!« rečeta preplašeni in prestrašeni obe z enim glasom.

»Jezus! kaj je?« vzkliknejo vse ženske.

Franičine matere ni bilo ondi. Ostala je bila doma in pripravljala na svatovščino ter jokala, menda sama ni vedela zakaj.

Oče Smrekar je bil tam. Prebledel je, ko je slišal, da hčere ni, ustni stisnil, klobuk na oči pomaknil in šel — iskat. Šli so malo ne vsi, ogledali povsod, klicali in ljudje, ki so se bili na pokopališču in v cerkvi zbrali, da bi pri poroki zijali, prišli so tudi ter pomagali iskati daleč okrog in blizu, nekateri to in ono pristavljaje.

Maša se je brala, a svatje so bili vsi zunaj, tudi drugih ljudi nihče ni mislil, da bi molit šel; da, še iz cerkve so vreli. Naposled je samo nekaj gluhih starih bab ostalo.

Neveste ni bilo nikoli nikjer najti ni doklicati.

»Domov je šla, domov!« Tako so ljudje odšli in tako je tudi oče Smrekar verjel.

Mož ni nobenega človeka pogledal. Sram ga je bilo in jeza ga je trla, da so ga barve spremetale. V krčmi, kjer so bili vozove pustili, je naglo napregel in sam se v diru domov peljal. Kako bi hčer kaznoval, kako bi jo tepel, tega niti misliti ni mogel, vse je vrelo v njem.

Drugi svatje so nekaj časa zmajevali, sešli se potem v krčmi, napili se, kleli, smejali se in šale zbijali, da take poroke še niso nikoli dočakali.

Celo Pogreznikov Peter se je napil in naposled vesel bil, da je s svojo staro teto plesal ter s petama ob tla tolkel.

XXIII.

Doma Smrekar hčere ne najde. Misli si, predno sonce zaide, sama pride in kaj potem! Kako bi bilo oprati to sramoto! Pol imenja, vse imenje! pa te sramote ne, tega ne, o čemer bodo treh far ljudje več let govorili.

Mati Smrekarica je okoli hiše letala in jokala na ves glas, ko je to slišala. Mislila si je, da hčere ne bode nikdar več videla, bala se je, da si je morebiti sama kaj žalega storila, da je pobegnila, Bog ve kam, in vse sosede, ki so se zgrinjale, niso je mogle utolažiti.

»K rodbi je kam šla!« tako so se žene naposled pogovarjale, ko je nikakor ni bilo domov. Smrekarici se je to verjetno zdelo in potolažila se je malo. Kjer je koli vedela za kako sorodno in znano hišo v obližju in daljavi, povsod je razposlala ljudi, enega tja, enega sem, da bi pozvedel, ali je Franica tam. Vsakega je dobro plačala, vsakega je za Boga prosila, naj leti, naj brž pridirja nazaj.

Iz bližnjih krajev je kmalu od vseh strani prišlo poročilo, da je ni nikjer. Neki stari mož jo je videl pol ure od cerkve; potem ni živ človek več povedal, da bi jo bil videl.

Nazadnje so se vrnili vsi posli, nekateri že ponoči, nobeden pa ni prinesel glasu, kakršen bi bil ustregel.

Smrekarjeva hiša je bila dva dni kraj nesreče in žalosti. Kaj je pomagalo bogastvo, kaj denar! Edinega otroka ni bilo.

Smrekar je bil prvi dan ves divji in jezen zaradi sramote, katero mu je hči pred svetom naredila, ker je zatrdno mislil, da se je samo kam odtegnila, da pa zopet pride, potem je bil tih, klavrn, ni govoril, ni kadil iz pipe, ni jedel. Na obličju se mu je bralo, da trpi on toliko, kolikor mati, četudi ne joka.

Štefan, ki se je ljudem odtezal, zvedel je šele drugi dan, kaj se je zgodilo. Poskočil je in prvi čut je bilo veselje, radost. Saj je bil ta dogodek dokaz zanj! Druga misel pak je bila: če je treba svet preobrniti in krvavo morje preplavati, najti jo moram, govoriti moram z njo! Da bi morda več živa ne bila, kakor so nekateri drugi ugibali, to mu ni precej prišlo na misel, a vendar pozneje in ta misel mu je bila strašnejša od sladkosti vsega veselja, kar ga je kdaj užil.

XXIV.

Dva dni je tako minilo.

Tretji dan zjutraj je prišla v Smrekarjevo hišo stara žena, prekupčevalka s kuretino, ki je iz mesta prinesla veselo, preveselo novico, da je Franica v mestu pri tisti ženici, pri kateri je nekdaj stanovala v svojih otročjih letih, ko je v šolo hodila.

In takoj za njo je prišel Štefan Smrekarjevi materi skrivaj povedat, da je dosti sveta obhodil, da je naposled zvedel in našel, kje je Franica; da ji ni nič hudega; da bi v mestu bil rad govoril z njo, samo upal si ni od kraja, in potem ko je hotel, ni mu k njej priti dovolila žena, pri kateri je.

Ta vest je bila Smrekarici na veliko tolažbo.

A čudno je bilo vsem ljudem, kako je Smrekarjev Anton govoril od tega trenotka, kar je zvedel, da je hči v mestu. Poprej je bil dva dni ves žalosten, potrt in pobit; ni govoril z nikomer, ni tolažil, ni grajal plakajoče in obupne matere, ter sploh se je kazalo, da on ne more biti neobčutljiv oče.

Zdaj se vsa stvar hitro spremeni. Smrekarjev Anton je zopet stari Smrekarjev Anton, prejšnji oče svoje hčere, ko za trdno zve, da je Franica v mestu pri ženi, pri kateri je stanovala, ko je bila v mestni šoli. Poprej dva dni mrtvo oko zopet oživi; poprej tihi mož zopet po stari navadi in še odločneje ter jezneje začne ukazovati in prepovedovati služabnikom in domačinom. Kakor je dozdaj rad na enem mestu mirno sedel in premišljal ter se samo z notranjega nemira zdaj pa zdaj ganil in hodil včasi tja, kamor ni bilo treba, včasi sem brez namena, tako zdaj samovestno stopa in ukazuje, — huduje se na vse, ter ženo osorno kara, če jo vidi jokati.

Smrekar in Smrekarica sta sama v izbi.

»Pojdi ponjo!« reče mati.

Smrekar, kateri kakor po navadi, samo jezneje, za mizo sedi ter zopet vleče iz svoje navadne srebrnokovane pipe, nekaj časa molči, a potem odgovori:

(Nadaljevanje sledi)

Vesti z Goriškega

Logično, „Primorski dnevnik“!

Ko smo zadnjič na »goriški strani« našega lista poročali o nenavadnem dogodku, ki se je pripetil 13. t. m. na obmejnem bloku pri »Rdeči hiši« v Gorici, kjer so naši bratje s silo prekoračili mejo, smo stavili »Primorskemu dnevniku« marsikako zanimivo vprašanje, na katerega nam niti v torek ni bil pripravljen odgovoriti.

Pribili smo in dokazali, da je sleparska, komunistična OF kriva, da mora narod, po tolikih žrtvah in trpljenju za svobodo — ponižno prositi kruha in metel v tuji državi in — celo taki, ki je do nas Slovencev skrajno nenaklonjena in krivična. Vse naše ugotovitve so »Primorskega« zbodle v živo in je — kot stekli pes zalajal. Ni mu seveda bilo do tega, da bi se vsaj površno držal vprašanj — kot bi kdo morda pričakoval — pač pa je svoje naivne čitatelje kar mimogrede — osleparil s tem, da ni niti z besedico omenil, kako smo mi na pr. postregli s »tovariško« razliko med ubogim, izmučenim in izstradanim narodom in pa med komunističnimi priganjači in njihovimi hlapci v Gorici in Trstu.

Ker okoli »Primorskega« ni sodrge, pač pa debela in rejena gospoda, jo je ta kljukec skušal najti pri »Demokraciji«, kjer pravi, da sedijo sami »izrodki, begunski dolarski pajdaši« in pd., ki da so — čujte! — »bežali pred pravično kaznijo ljudstva...« (!) Vprašamo nesramnega pisuna, da-li ne sodi po sebi in ali sploh misli kdaj povedati, kdo je na daleč presegel Hitlerjeva zverinstva in poklal na tisoče nedolžnih katoliških in narodno zavednih Slovencev, katerih kri vpije do neba? Ali bi svojim bralcem pojasnil, s kakšno legitimacijo se je Kardelj predstavil na mirovni konferenci v Parizu in kako se je tam obnašal, da so zapadni zavezniki čez noč požrli obljubo in začrtali sedanjo krivično mejo? Ali bi pojasnil, kdo je bil tisti, ki je umetno ustvarjal proslulo fratelanco in koval zavezništvo s tistimi, o katerih pravi, da so — »logično« — naši duhovni očetje?

Ali bi siti in dobro plačani pisun znal bralcem razložiti, zakaj vlada v — nekdaj bogati domovini taka lakota in siromaštvo, da je ljudstvo do skrajnosti izmozgano in prisiljeno podirati bloke, da pride do najpotrebnejšega? Zakaj torej »Primorski« odkrito ne prizna, da tvori njegovo »ljudstvo« le peščico pravih izkoreninjencev in izkoriščevalcev naroda, ki ropa ljudem žito in trebi gozdove, da si s tem narodovim zakladom kupuje v Trstu ameriške »limuzine«?

In končno — ali se »Primorski« še ne bo sprijaznil z dejstvom, da je vsega tega narod že davno sit, da sabotira zadruge in kolhoze in ga na »udarniškem« delu naredi le toliko, kolikor komaj zadostuje, da ga rdeči potepuhi in teroristi ne zapro?

Mi nismo nikoli zanikali, da bi v Jugoslaviji ne gradili prog in cest, o čemer se neupravičeno šopiri rdeče trobilo, toda da-li so ti delavci plačani in življenjsko dostojno preskrbljeni, je — kajpada — drugo vprašanje! Jasno je, da mora toliko izrabljanje naroda po suženjskem »udarniškem« in prisilnem delu nekaj pokazati, ako že drugega ne, vsaj to, da je petletka popolnoma shirala in pogorela.

To so dejstva, presiti »tovariš«, ki čakajo tvojega odgovora in razlage, vse drugo so oguljene smeti komunistične abecede, s katerimi si se — zopet enkrat — skušal rešiti upravičene zadrege, v katero te iz dneva v dan bolj porivajo in zapletajo lastne laži!

»Begunska sodrga« okoli »Demokracije« želi pa vsekakor priznati, da ne živi na račun petnajstih ali šestnajstih milijonov sužnjev, kakor »tovariška« gospoda »Primorskega dnevnika«, ki bo gotovo skušala preklicati torkove izjave o svojem ponosu in veselju nad suženjstvom v domovini, — če prej ne — takrat, ko jo bo narod zagrabil!...

Razgovori na goriškem bloku začasno ukinjeni

Vest, da so na bloku pri »Rdeči hiši« dovoljeni razgovori med svojci in znanci, ki živijo v Jugoslaviji odnosno Italiji, se je zadnje dni razširila daleč v notranjost obeh držav in pritegnila na mejo pri Gorici veliko število ljudi. Tako smo zadnjo nedeljo videli zopet dolge vrste ljudi, ki so se obloženi z zavoji pomikali proti »Rdeči hiši«. Toda italijanska obmejna oblastva so preprečila dostop do bloka, ker so zaprla vse ulice, ki peljejo v to smer. Šele pozno popoldne so se nekateri smeli približati »Rdeči hiši«, a niso mogli govoriti, ker tudi na jugoslovanski strani ni bilo ljudi v bližini meje. Nekateri so vztrajali celi dan in se drugo jutro zopet vrnili k meji na postajo. Tu se jim je posrečilo priti v stik s svojci onstran meje in so si deloma tudi izmenjali nekaj blaga.

Nekateri so prišli celo iz Belgije! Neka družina je prišla iz okolice Ancone v upanju, da bo videla po dolgih letih svoje sorodnike. Prinesli so s seboj nekaj živeža in obleke, za kar so verjetno dolgo varčevali in spravljali, saj je le preprosta delavska družina, ki živi od dela svojih rok. Ko je po dolgi in naporni poti končno prišla do svojih dragih, ji je nerazumljivo brezsrčno postopanje obmejnih oblastev preprečilo izročiti darove.

Neka druga šestdesetletna gospa je prišla s Štajerske in dva dni in dve noči tavala okoli Gorice, da bi še enkrat videla svojo edino hčerko. V ponedeljek opoldne sta se našli in jugoslovanski zaščitnik je obljubil, da bo dovolil razgovor pri »Rdeči hiši«. Ko je hčerka prišla do meje, ji je zaščitnik z ironičnim nasmehom dejal, naj pride v Jugoslavijo, če hoče govoriti s svojo materjo!

Tako postopajo obmejna oblastva. Ni jim mar za vse napore in težave, ki jih morajo ubogi ljudje prestati, da bi spregovorili par besed.

Drobne vesti

Koncert v Števerjanu

MLADINSKI ZBOR iz Števerjana priredi v nedeljo dne 3. septembra 1950 ob 4. uri popoldne na vrtu Formentini pri cerkvi koncert narodnih pesmi.

Poskrbljeno bo za shrambo koles in tudi drugo.

Naj nihče ne izostane in tako počasti pridnost naših mladih pevcev in pevovodje, ki se trudijo, da bodo umetniško podali našo lepo pesem.

„Kovačev študent

V nedeljo, 27. t. m., bodo goriški srednješolci ponovili svojo prireditev v prosvetni dvorani v Pevmi. Na sporedu bo nekaj pevskih točk (zbori in samospevi) in spevoigra »Kovačev študent«. Pričetek *točno* ob 8. uri zvečer. Vstop prost.

Popold. zapiranje trgovin

S prefektovim ukazom je popoldansko zapiranje trgovin s hranili v občinah Gorica in Tržič neobvezno počenši z dnem 21. avgusta.

In zopet beg iz „socialističnega raja“

Stirje ljubljanski študenti, izključeni iz vseh šol, ker se niso strinjali s tamkaj vladajočo politiko, so dne 22. t. m. skriti v grmovju čakali onstran meje pri Rafutu, da pade mrak in bi tedaj laže pobegnili čez mejo. Predno pa so dočakali zaželjeno temo, jih je presenetila patrola obmejnih straž. Z naporom vseh sil je dvema, in sicer osemnajstletnemu Romeju Riflju in devetnajstletni Josipini Pintaričevi uspelo preskočiti žično oviro in prispeti na italijanska tla, kjer se je mladenka onesveščena zgrudila.

Od ostalih dveh je pa eden, in sicer sedemnajstletni Fran Kušar, zadet po strelih mitre, obležal težko ranjen na tleh, dočim so drugega osemnajstletnega Andreja Vadnjala, ki je ob pogledu na v mlaki krvi ležečega tovariša okamenel, aretirali in odvedli.

Pobeglima je nudila prvo pomoč patrola karabinjerjev, ki je prihitela na lice mesta, dočim je usoda drugih dveh nesrečnežev neznana.

Kako dolgo bo še naša mladina krvavela in poginjala samo zato, ker je skušala pobegniti iz nesrečne domovine, v kateri vladajo komunistični trinogi? Kako dolgo še bo svet mirno gledal in trpel, da se kaj takega dogaja pred njegovimi očmi? Kdaj se bo končno prebudila uspavana vest civilizaranega sveta? Vabljeni gostje, ki posečate Jugoslavijo, in po povratku popevate slavospeve pobesnelemu režimu, ali se ne morete zamisliti ob krvavih dogodkih, ki se na meji dogajajo tako rekoč vsak dan? Ali vas nešteto tragedij, katerim ni videti konca, ne utegnejo nekega dne privesti na misel, da so Vas po deželi vodili kot medveda, da so Vam kazali in da ste Vi nato hvalili Potemkinove vasi, da pa bistva stvari in pravega stanja v zemlji niste ne videli ne spoznali?! Ali Vas ni sram, v dno duše sram, ko iz hvaležnosti za gostitve, zaradi katerih narodi v Jugoslaviji stradajo, podlemu režimu in njegovim nositeljem v svetu pojete slavo?

Rupa

Tudi v naši vasici je zašumelo od dogodka pri »Rdeči hiši« v Gorici dne 13. t. m. Tako da je spravilo na noge vseh pet progresivnih klepetulj. Raznašale so vsakovrstne vesti, tako da človek bi mislil, da je sedaj že konec Titovega raja. Najlepša je bila pa ta, ko so tožile na vodnjaku, kaj bo iz tega, ako bodo »naši« dovolili, da bodo ljudje hodili čez blok v takem stanju, saj je to sramota!..., da s tem žalijo našo Fronto, posebno pa maršala Tita! itd., se vam je videlo že na obrazu, da ste bili kar iz sebe, ko ste gledali sad vaše propagande.

Dobro veste, da tam narod ječi in trpi in čaka, kdaj se mu bo izboljšalo življenje. Saj vemo in tudi vidimo, ko svojcem vsak teden pošiljate po pošti in tudi nosite cele torbe jedil čez mejo, a vseeno ostajate zakrknjeni, ker taki hočete tudi ostati! Le dobro si zapomnite, da komunistična partija in Fronta nista narod, sta le tista stranka, kateri vi danes lavorjev venec pletete! Ako bi prišla jutri na oblast, bi stisnila ravno tako Vas frontaše kakor nas, ki smo proti temu, kar ni ne narodno, ne krščansko, ne socialno!

Z onstran meje

Nezadovoljstvo narašča

Nezadovoljstvo in obup rasteta iz dneva v dan. Ljudje že javno zabavljajo in kritizirajo vodstvo in ves ustroj »napredne demokracije«. Po vlakih slišiš vsakovrstne pogovore, ki so bili še pred letom neverjetni. Varnostni organi niso več tako samozavestni in gotovi kot nekdaj. Tajni agenti OZNE, katerih pa ljudstvo predobro pozna, skrbno čuvajo svojo kožo in se zvečer kaj malo mudijo izven svojih hiš. Marsikak »predrzen« zaščitnik je že okusil na lastni koži, kako trde so pesti kmečkih fantov! Morda so ravno ti vedno pogostejši neoboroženi napadi na posamezne člane varnostne službe vzrok, da so ukinili nekatere bolj oddaljene postaje zaščite.

Nekateri menijo, da so oblastva odredila te obmejne razgovore, da bi nekoliko pomirila nezadovoljstvo in že nekak odprt upor, ki se izraža vsak dan bolj. Ker pa ne marajo, da bi ljudje spoznali, kakšne so razmere onstran meje, zato skušajo na vsak način te razgovore preprečiti. Po vaseh vpijejo, da gre lahko vsakdo v Gorico, na obmejnih blokih jim pa pravijo, da italijanska oblastva ne dovolijo razgovorov... To je nov dokaz, kako močna je »ljudska« volja v državah ljudske demokracije!

Cerovo v Brdih

Vodja naše zadruge, tov. Maraz, je bil aretiran, ker so se ugotovile nerednosti v poslovanju. Obsojen je bil na tri leta prisilnega dela, ker da je »ali poneveril« kakih 80.000 dinarjev ali pa je »zaradi nesposobnosti« zakrivil, da je nastal tak primanjkljaj. — Res čudne ugotovitve! Sicer pa so tudi po drugih zadrugah ugotovili nepoštenost upravnikov ali uradnikov. — So pač preprosti ljudje mislili, da lahko kar čez noč postanejo uradniki, samo da so bili partijci, niso se pa zavedali odgovornosti, ki jih čaka...

Na Križadi

Na Križadi v zapadnih Brdih je tov. Domenisi sklical masovni sestanek zadrugarjev, na katerem naj bi razpravljali o ukrepih za boljši prospeh zadruge. Sestanka se je udeležil tudi referent za kmetijstvo iz Solkana, ki je pozival zadrugarje, naj bi v ravnini, kjer imajo njive, posadili sadno drevje in trte. To je bil ogenj v strehi! Nahrulili so ga, naj pripelje pšenice in koruze, da bodo jedli, ne pa da jim hoče odvzeti še teh malo njiv. — »Saj vemo, da si ti sit — mu odgovorijo —, a ne veš, kaj nam vsega manjka!« Nato se je oglasil Domenišev brat, tov. Stanko, češ da se mora skrbeti za pomnožitev rojstev. — Ker sam sploh ni oženjen in ker imajo ljudje še predobro v spominu enako fašistično propagando, mu razjarjeni ugovarjajo: »Ti, »vedran«, skrbi prej sam, da boš imel družino, in ni treba, da nas učiš!« Sedaj pa se je oglasil podpredsednik tov. Valerio in zahteval, naj se pošlje ljudem živež, ker stradajo. »Lansko leto, pravi, ste nas zasipali s pašto, rižem, sirom, oljem in celo s čokolado, samo da ste nas zvabili v zadrugo, letos pa moramo dobesedno stradati!«

In konec je bilo sestanka. Referent iz Solkana in Domenisi sta molče odšla, medtem ko so navzoči burno ploskali tovarišu Valeriju.

ALI VESTE?...

... kako na primer zdravimo in odpravljamo opekline od sonca na zelo občutljivi koži? Prav preprosto. Če nas je sonce preveč ožgalo pri kopanju, ali pa sicer na tistih delih kože, ki jih nosimo odkrite, si pripravimo zmes iz enega dela limonovega soka in glicerina. To sredstvo namažemo na opečene kraje, pa bomo brž čutili blagodejni učinek. Ta pripravek nam služi, če hočemo dobiti bele roke in lakti. Ima pa eno pomanjkljivost: da ne stoji in ga moramo za vsako uporabo poskrbeti posebej.

Radio Trst II

Nedelja, 27. avgusta 1950: 9.00 Kmetijska oddaja. — 11.30 Aktualnosti. 12.00 Od melodije do melodije. — 13.00 Glasba po željah. — 17.00 To, kar vsakdo rad posluša. — 18.00 Filmski trak. — 18.15 Trio Russo. — 19.00 Pogovor z ženo. — 21.00 Z domače knjižne police.

Ponedeljek, 28. avgusta: 13.00 Slovenske melodije. — 20.10 Operne uverture. — 21.00 Vokalni koncert Renata Kodermaca. — 21.30 Brahms: Simfonija št. 2 v D-Duru. 22.45 Melodije iz Južne Amerike.

Torek, 29. avgusta: 13.00 Glasba po željah. — 18.15 Schuman: Trio v d-molu. — 19.00 Mamica pripoveduje. — 20.00 Evropski variete. — 21.00 Vzori mladini. — 21.30 Mozart: koncert za klavir v d-molu. 22.45 Večerne melodije.

Sreda, 30. avgusta: 13.40 Glasba raznih narodov. — 19.00 Zdravniški vedež. — 20.00 Puccinijeve skladbe. — 21.00 Vokalni kvartet Veseli bratci. — 21.20 Čajkovski: Simfonija št. 5. — 23.00 Serenade in romance.

Četrtek, 31. avgusta: 13.10 Slovenske narodne motive izvaja pevski duet, spremlja Šramel. — 19.15 Glasbeno predavanje. — 19.00 Slovenščina za Slovence. — 20.00 Lepi glasovi - lepe melodije. — 21.00 Radijski oder, — nato Pestra glasba.

Petek, 1. septembra: 13.00 Glasba po željah. — 18.45 Vaški motivi. 19.00 Slovanski samospevi. — 20.10 Klavirski koncert prof. Mirce Sancinove. — 20.30 Tržaški kulturni razgledi. — 21.00 Mojstri besede. — 22.00 Dvoržak: Simfonija št. 5. — 23.00 Uspavanke.

Sobota, 2. septembra: 13.20 Salonski kvintet. — 18.30 Oddaja za najmlajše. — 19.00 Iz opernega sveta. — 20.30 Programski periskop. — 21.00 Sobotni večer. — 22.00 Večerni koncert.

Odgovorni urednik: *dr. Janko Jež*
Tiska:
tiskarna »ADRIA«, d. d. v Trstu

BEGUNEC V AVSTRALIJI išče Slovenko 20 - 25 let staro vešča domačih del v svrho ženitve. Naslov v upravi lista.

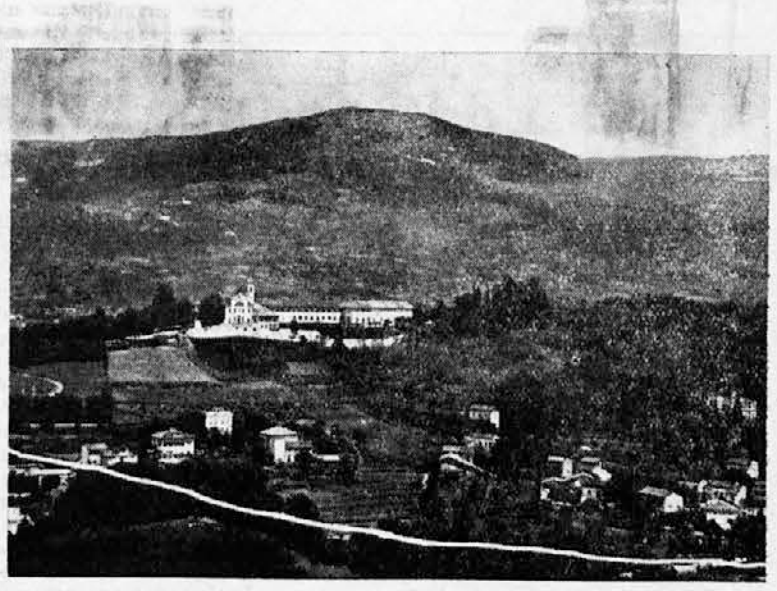

MEJA MED ITALIJO IN JUGOSLAVIJO NA RAFUTU PRI GORICI. — V OZADJU KOSTANJEVIŠKI SAMOSTAN.

ŽIVINOREJA:

Še nekaj o prehrani

Ko je letina dobra in dajejo polja in travniki kmetu vsega v izobilju, ni težko izbirati primerne hrane za domače živali. Ko pa pritisnejo suša in druge neprilike, ki skrčijo količino in kakovost pridelkov, tedaj nastane neredko resno vprašanje, kje dobiti zadostne, kaj šele primerne hrane. Marsikdo se v tem primeru odloči za najlažjo rešitev: znižati število glav v hlevu, pa čeprav v lastno škodo, saj so v takih časih cene goveje živine zelo nizke.

Tej negospodarski, škodljivi rešitvi se moramo upreti! Poiskati si moramo drugih novih virov prehrane naši živini: listje in vejice nekaterih dreves. Za krmo lahko izkoristimo poleg dreves naših travnikov in gozdov tudi grmičevje in razne bohotne žive ograje, ki jih običajno uporabljamo samo za steljo.

Redilna vrednost te vrste krme ni nič manjša od vrednosti navadne trave ali sena. Nasprotno! Če primerjamo n. pr. odstotke maščob in dušikovih spojin v svežem listju nekaterih dreves z odstotki istih snovi v travi naših travnikov, vidimo, da so celo višji! Lipa in jesen imata n. pr. približno 6 odstotkov odnosno 5 odst. dušikovih spojin ter 1,09 oziroma 1,19 maščob, medtem ko ima dobra trava naših travnikov komaj 3,50 - 4,50 odst. dušikovih spojin in kakih 0,80 maščob.

Vsa drevesa pa niso uporabna za krmo, ker je listje nekaterih dreves strupeno in škodljivo ali pa pretrdo in neprebavljivo ali pa tako zoprnega okusa, da ga žival takoj odkloni. Tako delimo lahko drevesa v tri skupine, in sicer: v prvo spadajo tista drevesa, katerih listje je zelo užitno, okusno in redilno, kot n. pr. brest, murva, lipa, jesen, javor; v drugo pa drevesa kot oljka in jelša, ki so manj užitna in končno v tretjo skupino, v kateri so vsa drevesa, ki so za prehrano živali neuporabna, kot n. pr. kostanj in hrast, ki imata pretrdo listje in preveč za živalski organizem škodljivih snovi.

Najprimernejši čas za nabiranje listja je pozno poletje ali začetek jeseni, ko je listje že opravilo svoje delo, a še ni orumenelo in odpadlo.

Listje lahko uporabimo kot svežo krmo, a tudi kot suho. Redilna vrednost suhega listja odgovarja vrednosti srednjega sena. V nekaterih deželah zrežejo s posebnimi stroji listje in vejice takih dreves na drobno, zmešajo s slamo ter to mešanico namočijo s slano vodo, v kateri jo puste dva ali tri dni, da se začne že nekako razkrajati in postane tako bolj prebavljiva.

Listje, zlasti nekaterih dreves, bi morali večkrat uporabljati tudi, ko imamo na razpolago drugo običajno krmo, ker potrebuje organizem tudi tistih snovi, ki jih v večji meri dobimo ravno v listju lipe in jesena.

Soški

KULTURA

Jalnov „Dom“ v Bazovici

V nedeljo, 13. t. m., je ponovila katoliška prosvetna skupina v novem Prosvetnem domu na Bazovici kmečko dramo Janeza Jalna »Dom«. Vsi igralci in igralke so se pošteno potrudili in kar dobro odigrali svoje vloge. Najboljši med njimi pa so bili stari stric, ki je bil prav imeniten kot maska in karakter, le izgovorjavi bi bil moral posvetiti večjo skrb, kmečki snubec Mlinarjev Lojze, študent Stanko in Angela. S talentom je odigral svojo vlogo tudi Tine, le da ni popolnoma obvladal besedila, tako da mu je morala suflerka vse prevečkrat (in tudi preglasno) na pomoč. Med vsemi pa je najbolj odlično rešil svojo vlogo stari krčmar-oderuh, ki je bil nadvse posrečen kot tip, odlikoval pa se je tudi z dobro in jasno izgovorjavo.

Vsi igralci in igralke so pokazali lep talent in je samo želeti, da bi ga pod uspešnim vodstvom dobrega režiserja dalje razvijali, tako da bi nam lahko počasi posredovali tudi težje in zahtevnejše igre. Vsi gledalci smo jim hvaležni, da so nam kljub temu, da so nekateri v tej igri najbrž prvič igrali, nudili dve uri resničnega užitka. Z namenom, da pripomoremo k nadaljnemu razvoju nadarjene igralske skupine, jim končno svetujemo, da naj pri prihodnjih predstavah posvetijo kar največjo skrb lepi in jasni izgovorjavi knjižnega jezika, da naj se točno nauče na pamet svojih vlog in da naj natančno preštudirajo njihov značaj in človeški tip (za kar jim je v tej igri lahko v vzgled stari krčmar), in to ne samo v nastopu in izgovorjavi, temveč tudi v maski in kostimu, ker tudi takšne stvari odločilno pripomorejo do umetniškega uspeha in ustvarjajo popolno iluzijo resničnosti. Mi pa, ki so nas tokrat tako prijetno presenetili, se bomo vedno radi povrnili k njihovim predstavam. *V. J.*

Mizarji kmetovalci podjetniki!
deske smreke, macesnove in trdih lesov, trame in parkete nudi najugodneje
CALEA TRST
Viale Sonnino, 24
TEL. 90441

URARNA UL. ROMA 19 **ZLATARNA**
VELIKA IZBIRA, PO ZARES KONKURENČNIH CENAH! LASTNA DELAVNICA. KUPIM IN ZAMENJAM ZLATO, SREBRO IN DRAGULJE

NECCHI novi model B U
za vezenje, krpanje, obšivanje lukenj, prišitje gumbov, čipke, cikcakaste šive. Vsa dela se izvršujejo brez okvirja. Pouki za vezenje brezplačno.
SIVALNI STROJI na industrijski tok za čevljarje in krojače.
PRODAJA NADOMESTNIH DELOV. RADIOAPARATI najboljših znamk pri
TULLIO
TRST - ul. C. BATTISTI št. 12
Tel. 65-33 — TRZIC, na Korzu
NA OBROKE